

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

на тему «Оцінювання фінансової стійкості підприємства»

Виконала: студент 5-го курсу, групи 5ЕФ
Спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньо-професійною програмою «Фінанси,
банківська справа та страхування»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Онацько Т.С.
Керівник: к.е.н., доцент Глушко А.Д.
Рецензент: директор ТОВ «АВАТОР ІСП»
Аватор М.М.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Онацько Т.С.

Підтверджую достовірність даних, використаних
у роботі
Онацько Т.С.

Полтава, 2021 року

АНОТАЦІЯ

Онацько Т.С. Оцінювання фінансової стійкості підприємства. Рукопис. Випускна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування», Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2021.

Робота містить 94 сторінки, 21 таблицю, 14 рисунків, список літератури з 59 джерел та 3 додатки.

Ключові слова: підприємство, фінансова стійкість, прибутковість, рентабельність, ліквідність, платоспроможність.

Зростання негативного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на діяльність суб'єктів господарювання, виникнення нових ризиків та загроз їх стабільному функціонуванню впливає на те, що забезпечення фінансової стійкості відіграє значну роль як для окремо підприємства, так і для всієї господарської системи країни. Забезпечення фінансової стійкості суб'єкта господарювання, всебічний науково обґрунтований підхід до її оцінювання та аналізу, здійснення ефективного управління нею в сучасних умовах розглядається як основне завдання та запорука стабільного розвитку. З урахуванням викладеного оцінювання фінансової стійкості підприємств та розробка напрямів її зміцнення в умовах глобальної конкуренції набуває своєї особливої актуальності.

Метою випускної роботи є дослідження теоретичних та прикладних аспектів оцінювання фінансової стійкості підприємства.

Об'єктом дослідження є фінансова стійкість СТОВ «Благовість».

Предметом дослідження є процес оцінювання фінансової стійкості підприємства.

У теоретичній частині роботи розглянуто наукові підходи до дослідження економічного змісту фінансової стійкості суб'єкта господарювання, досліджено типи фінансової стійкості та фактори, що визначають її рівень, визначено методика проведення аналізу фінансової стійкості підприємства.

У розрахунково-аналітичній частині роботи проведено оцінювання фінансового стану СТОВ «Благовість»; здійснено аналіз ділової активності, ліквідності та платоспроможності; проведено аналіз рівня фінансової стійкості підприємства та обґрунтовано резерви її підвищення на досліджуваному підприємстві.

Практична цінність випускної роботи бакалавра полягає в можливості використання запропонованих заходів з метою забезпечення фінансової стійкості СТОВ «Благовість».

Інформаційною базою дослідження є законодавча та нормативно-правова база з питань фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, монографії, наукові праці, наукові статті з питань проведення оцінки фінансової стійкості підприємств галузі сільського господарства, а також фінансова звітність СТОВ «Благовість» за 2017–2019 рр.

АННОТАЦИЯ

Онацько Т.С. Оценка финансовой устойчивости предприятия. Рукопись. Выпускная работа на соискание первого (бакалаврского) уровня высшего образования по специальности 072 «Финансы, банковское дело и страхование» по образовательной-профессиональной программе «Финансы, банковское дело и страхование», Национальный университет «Полтавская политехника имени Юрия Кондратюка», Полтава, 2021.

Работа содержит 94 страницы, 21 таблицу, 14 рисунков, список литературы из 59 источников и 3 приложения.

Ключевые слова: предприятие, финансовая устойчивость, прибыльность, рентабельность, ликвидность, платежеспособность.

Рост негативного влияния внешних и внутренних факторов на деятельность субъектов хозяйствования, возникновения новых рисков и угроз их стабильному функционированию влияет на то, что обеспечение финансовой устойчивости играет значительную роль как для отдельно предприятия, так и для всей хозяйственной системы страны. Обеспечение финансовой устойчивости предприятия, всесторонний научно обоснованный подход к ее оценке и анализу, осуществления эффективного управления ею в современных условиях рассматривается как основная задача и залог стабильного развития. С учетом изложенного оценки финансовой устойчивости предприятий и разработка направлений ее укрепления в условиях глобальной конкуренции приобретает свою особую актуальность.

Целью выпускной работы является исследование теоретических и прикладных аспектов оценки финансовой устойчивости предприятия.

Объектом исследования является финансовая устойчивость ООО «Благовесть».

Предметом исследования является процесс оценки финансовой устойчивости предприятия.

В теоретической части работы рассмотрены научные подходы к исследованию экономического содержания финансовой устойчивости предприятия, исследованы типы финансовой устойчивости и факторы, определяющие ее уровень, определена методика проведения анализа финансовой устойчивости предприятия.

В расчетно-аналитической части работы проведен оценки финансового состояния ООО «Благовесть»; осуществлен анализ деловой активности, ликвидности и платежеспособности; проведен анализ уровня финансовой устойчивости предприятия и обоснованно резервы ее повышения на исследуемом предприятии.

Практическая ценность выпускной работы бакалавра заключается в возможности использования предложенных мероприятий с целью обеспечения финансовой устойчивости ООО «Благовесть».

Информационной базой исследования является законодательная и нормативно-правовая база по вопросам финансово-хозяйственной деятельности сельскохозяйственных предприятий, монографии, научные труды, научные статьи по вопросам проведения оценки финансовой устойчивости предприятий отрасли сельского хозяйства, а также финансовая отчетность ООО «Благовесть» за 2017-2019 годы.

ANNOTATION

Onatsko T.S. Assessment of financial stability of the enterprise. Manuscript. Graduation thesis for the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" under the educational-professional program "Finance, Banking and Insurance", National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic ", Poltava, 2021.

The work contains 94 pages, 21 tables, 14 figures, bibliography from 59 sources and 3 appendices.

Keywords: enterprise, financial stability, profitability, profitability, liquidity, solvency.

The growing negative impact of external and internal factors on the activities of economic entities, the emergence of new risks and threats to their stable operation affects the fact that ensuring financial stability plays a significant role both for the enterprise and for the entire economic system. Ensuring the financial stability of the business entity, a comprehensive scientifically sound approach to its evaluation and analysis, the implementation of its effective management in modern conditions is considered as the main task and the key to sustainable development. Given the above assessment of financial stability of enterprises and the development of its strengthening in global competition becomes particularly relevant.

The purpose of the thesis is to study the theoretical and applied aspects of assessing the financial stability of enterprises.

The object of study is financial stability of Blagovest LLC

The subject of the research is the process of assessing the financial stability of the enterprise.

The theoretical part of the work considers scientific approaches to the study of the economic content of financial stability of the entity, explores the types of

financial stability and factors that determine its level, determines the method of analysis of financial stability of the enterprise.

In the calculation and analytical part assessment of the financial condition of Blagovest LLC; analysis of business activity, liquidity and solvency; the level of financial stability of the enterprise is analyzed and the reserves of its increase at the researched enterprise are substantiated.

The information base of the research is legislative and regulatory framework on financial and economic activities of agricultural enterprises, monographs, scientific papers, scientific articles on assessing the financial stability of agricultural enterprises, as well as financial statements of LLC "Blagovist" for 2017-2019.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Економічний зміст фінансової стійкості підприємства.....	6
1.2. Характеристика типів фінансової стійкості та факторів, що визначають її рівень.....	17
1.3. Порядок оцінювання фінансової стійкості підприємства.....	26
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТОВ «БЛАГОВІСТЬ».....	40
2.1. Характеристика фінансово-господарської діяльності СТОВ «Благовість».....	40
2.2. Аналіз ділової активності, ліквідності та платоспроможності СТОВ «Благовість».....	50
2.3. Оцінювання фінансової стійкості підприємства.....	62
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТОВ «БЛАГОВІСТЬ».....	70
3.1. Оцінювання запасу фінансової стійкості підприємства.....	70
3.2. Резерви зростання фінансової стійкості СТОВ «Благовість».....	77
ВИСНОВКИ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87
ДОДАТКИ.....	94

				ВР 5ЕФ 18111			
	П. І. Б.	Підпис	Дата				
<i>Розроб.</i>	<i>Онацько Т.С.</i>			<i>Оцінювання фінансової стійкості підприємства</i>	Літ.	Арк.	Акрушів
<i>Перевір.</i>	<i>Глушко А.Д.</i>				3	94	
<i>Н. Контр.</i>	<i>Глушко А.Д.</i>				<i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування</i>		
<i>Затверд.</i>	<i>Птащенко Л.О.</i>						

ВСТУП

Зростання негативного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на діяльність суб'єктів господарювання, виникнення нових ризиків та загроз їх стабільному функціонуванню впливає на те, що забезпечення фінансової стійкості відіграє значну роль як для окремо підприємства, так і для всієї господарської системи країни. Проблема забезпечення та зміцнення фінансової стійкості суб'єктів господарювання завжди є актуальною. Фінансова стійкість – одна з найважливіших характеристик діяльності підприємства. Забезпечення фінансової стійкості суб'єкта господарювання, всебічний науково обґрунтований підхід до її оцінювання та аналізу, здійснення ефективного управління нею в сучасних умовах розглядається як основне завдання та запорука стабільного розвитку. З урахуванням викладеного оцінювання фінансової стійкості підприємств та розробка напрямів її зміцнення в умовах глобальної конкуренції набуває своєї особливої актуальності.

Дослідженню питань поліпшення фінансового забезпечення, зокрема, створення умов для фінансової стійкості діяльності господарюючих суб'єктів присвячено наукові праці як вітчизняних, так і зарубіжних учених, зокрема: Е. Альтмана, М.С. Абрютіної, І.О. Бланка, В.Х. Бівера, І.Т. Балабанова, О.І. Барановського, Ф.Ф. Бутинця, М. І. Баканова, Л. Бернстайна, М. Д. Білик, О.Г. Білої, О.М. Волкової, Т.В. Головка, А. Гропелі, Н.П. Дробот, В.А. Дубрової, Є.В. Калюги, Т. Карлін, Г.Г. Кірейцева, Г.А. Крамаренко, А.П. Ковальова, А.І. Ковальова, В.В. Ковальова, Т.М. Ковальчук, М.Я. Коробова, Р. Лиса, Л. А. Лахтіонової, Є.В. Мниха, О. В. Павловської, Н.О. Русак, В.А. Русак, Г.В. Савицької, В.К. Савчука, Р.С. Сайфуліна, О.М. Стоянової, О.О. Терещенка, Н. Холта Роберта, М.Г. Чумаченка, А.В. Чупіса, В.В. Чепурко, А.Д.Шеремета та інших учених.

У зв'язку з актуальністю вищезазначеного питання в роботі буде проведено детальний аналіз проблематики оцінювання фінансової стійкості підприємств. Відкритим залишається питання щодо трактування поняття «фінансова стійкість», що і буде більш детально розглянуто далі.

Метою випускної роботи є дослідження теоретичних та прикладних аспектів оцінювання фінансової стійкості підприємства.

Об'єктом дослідження є фінансова стійкість СТОВ «Благовість».

Предметом є процес оцінювання фінансової стійкості підприємства.

Задля досягнення поставленої мети необхідно послідовно вирішити ряд наступних завдань:

- розглянути економічний зміст фінансової стійкості підприємства;
- охарактеризувати типи фінансової стійкості та фактори, що визначають її рівень;
- дослідити порядок оцінювання фінансової стійкості підприємства;
- охарактеризувати фінансово-господарську діяльність СТОВ «Благовість»;
- проаналізувати ділову активність, ліквідність та платоспроможність СТОВ «Благовість»;
- провести оцінку фінансової стійкості підприємства;
- визначити запас фінансової стійкості підприємства;
- запропонувати шляхи для збільшення резервів зростання фінансової стійкості СТОВ «Благовість».

Інформаційною базою дослідження є законодавча та нормативно-правова база з питань фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, монографії, наукові праці, наукові статті з питань проведення оцінки фінансової стійкості підприємств галузі сільського господарства, а також фінансова звітність СТОВ «Благовість».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний зміст фінансової стійкості підприємства

В умовах ринку успішне функціонування підприємства значною мірою залежить від рівня стійкості його фінансового стану. Якщо підприємство фінансово стійке, то воно має низку переваг перед іншими підприємствами того ж профілю для отримання кредитів, залучення інвестицій, у виборі контрагентів і в підборі кваліфікованого персоналу. Чим вище фінансова стійкість підприємства, тим більше воно незалежно від зміни ринкової кон'юнктури і, отже, тим менше ризик опинитися на межі банкрутства. У зв'язку з цим стратегічною метою діяльності будь-якого підприємства є забезпечення фінансової стійкості.

Необхідно відзначити, що в даний час вивчення різних аспектів фінансової стійкості підприємства присвячені роботи західних вчених-економістів. Однак, незважаючи на досить велику кількість публікацій з даної проблеми, залишається відкритим для дискусій питання про сутність фінансової стійкості підприємства в умовах наростання кризових явищ в економіці.

Відзначимо, що підприємство розглядається з точки зору такого логічного ланцюжка взаємозв'язків: «потреба - проблема - мотив - інтереси - рішення». Це означає, що «... досягнення мети сталого розвитку підприємства безпосередньо залежить не тільки від спрямованості і способів досягнення цілей, але і від гармонізації економічних відносин між різними зацікавленими групами суб'єктів управління» [1, с. 21]. Навіть у такому, дуже узагальненому вигляді простежується значимість методів фінансового управління, особливо якщо мова йде про антикризове управління, яке, як вважає Л.О. Ліготенко, «...можна розглядати як одну із спеціальних функцій управління» [2, с. 67]. Далі вона пише, що дана функція пов'язана з управлінням фінансово-

економічною діяльністю підприємства, тобто фінансовою стійкістю і платоспроможністю.

Аналіз літературних джерел дозволив виділити підходи до визначення сутності поняття «фінансова стійкість підприємства» (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Підходи науковців до визначення сутності поняття «фінансова стійкість»

Підхід	Науковці	Загальна характеристика
1	2	3
Перший	М.М. Селезньова, А.Ф. Іонова, В.І. Макарьєва, О.С. Филімоненков, Ю.С. Цал-Цалко	Поняття «фінансова стійкість підприємства» розглядається у вузькому сенсі, як один з показників фінансового стану господарюючого суб'єкта
Другий	Г.В. Савицька, А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулін	Підкреслюється важливість показників фінансової стійкості підприємства для оцінки, перш за все, ділової активності та надійності підприємства
Третій	М.С. Абрютіна, А.В. Грачов, В.В. Бочаров, В.Г. Артеменко, М.В. Беллендир, М.І. Баканов, А.Д. Шеремет, Ю.Б. Рубін, В.І. Солдаткін	Пов'язують фінансову стійкість підприємства з ефективним формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів
Четвертий	О.М. Фолом, Г.Я. Ракитська, М.А. Федотова, В.М. Родіонова та ін.	Не виділяють фінансову стійкість підприємств в окрему категорію, а розглядають її як одну зі складових економічної стійкості
П'ятий	М.Я. Коробов, М.А. Федотова, В.М. Родіонова, Н.А. Мамонтова та ін.	Сутність поняття «фінансова стійкість підприємства» визначається як результат взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства
Шостий	К. Друрі, К. Хеддервік	Оцінка фінансової стійкості підприємства визначається його фінансовою незалежністю
Сьомий	І.О. Бланк, В.Ф. Пріснякова	Досліджують проблеми взаємозв'язку економічної і фінансової безпеки з точки зору впливу на їх рівень фінансової стійкості підприємства
Восьмий	Н.А. Кизим, В.А. Забродський, В.А. Зінченко та Ю.С. Копчак	Фінансову стійкість розглядають в контексті фінансової рівноваги підприємства

Згідно першого підходу, прихильниками якого є М. М. Селезньова та А.Ф. Іонова, В.І. Макарьєва, О.С. Филімоненков, Ю.С. Цал-Цалко, поняття «фінансова стійкість підприємства» розглядається у вузькому сенсі, як один з

показників фінансового стану господарюючого суб'єкта. М.М. Селезньова і А.Ф. Іонова [3, с. 315], Ю.С. Цал-Цалко [4, с. 204] вважають, що фінансова стійкість — це стан активів (пасивів) підприємства, яке гарантує йому постійну платоспроможність. На думку В.І. Макарьєва [5, с. 18] фінансова стійкість підприємства — це стан структури активів підприємства, забезпеченість джерелами. Филімоненков О.С. [6, с. 304] визначає фінансову стійкість, як стан підприємства, при якому розмір його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство є платоспроможним.

Таким чином, у наведених вище визначеннях сутність поняття «фінансова стійкість підприємства» пов'язується в основному зі станом і структурою активів і пасивів, які впливають з традиційного трактування фінансів підприємства як системи економічних відносин, які виникають в процесі формування, розподілу і використання грошових коштів (ресурсів) підприємства.

Дещо іншої точки зору дотримуються прихильники другого підходу - Г.В. Савицька, А.Д. Шеремет і Р.С. Сайфулин. Ними підкреслюється важливість показників фінансової стійкості підприємства для оцінки, перш за все, ділової активності та надійності підприємства, які визначають його конкурентоспроможність, тим самим виступаючи гарантом ефективної реалізації економічних інтересів, причому як самого підприємства, так і його партнерів. Так, А.Д. Шеремет і Р.С. Сайфулин відзначають, що «... фінансовий стан характеризує розміщення і використання коштів підприємства. Воно обумовлене ступенем виконання фінансового плану і мірою поповнення власних коштів за рахунок прибутку та інших джерел, а також швидкістю обороту виробничих фондів і особливо оборотних коштів» [7, с. 288].

На думку цих авторів, фінансовий стан проявляється «...в платоспроможності підприємств, у здатності вчасно задовольняти платіжні вимоги постачальників техніки і матеріалів відповідно до господарських

договорів, повертати кредити, виплачувати заробітну плату робітникам і службовцям, вносити платежі в бюджет» [7, с. 286].

Савицька Г.В. [8, с. 123], з одного боку, розглядає фінансову стійкість підприємства як оцінку його фінансового стану, яке визначає як економічну категорію, що відображає стан капіталу в процесі його кругообігу й здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку у фіксований момент часу. У процесі господарської діяльності відбувається безперервний кругообіг капіталу, змінюються структура засобів і джерел їх формування, наявність і потреба у фінансових ресурсах і, як наслідок, змінюється фінансовий стан підприємства, зовнішнім проявом якого виступає платоспроможність. При цьому вона стверджує, що фінансовий стан підприємства може бути стійким, нестійким (передкризовим) і кризовим, що залежить від результатів його виробничої і комерційної діяльності. Отже, «...стійкий фінансовий стан не є випадковістю, а підсумком грамотного, умілого управління всім комплексом факторів, що визначають результати господарської діяльності підприємства» [8, с. 156]. З іншого боку, Г.В. Савицька розмежовує такі поняття, як «фінансовий стан» і «фінансова стійкість». При цьому вона визначає фінансову стійкість підприємства як «...здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у внутрішньому та зовнішньому середовищі, що змінюється та гарантує його постійну платоспроможність і інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику» [8, с. 187]. Тим самим нею підкреслюється, що поняття «фінансова стійкість» ширше, ніж поняття «фінансовий стан підприємства».

На відміну від вищеназваних авторів, прихильники третього підходу (М.С. Абрютіна і А.В. Грачов, В.В. Бочаров, В.Г. Артеменко, М.В. Беллендир, М.І. Баканов і А.Д. Шеремет, Ю.Б. Рубін і В.І. Солдаткін) пов'язують фінансову стійкість підприємства з ефективним формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів. При цьому її зовнішнім проявом вони вважають платоспроможність. Так, наприклад, М.С. Абрютіна і А.В. Грачов,

зводять сутність фінансової стійкості до платоспроможності підприємства і не досліджують взаємозв'язок між його фінансовим станом і фінансовою стійкістю. На їхню думку, «...фінансова стійкість підприємства є не що інше, як надійно гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і поведінки партнерів» [9, с. 26].

Бочаров В.В. [10, с. 75] звужує коло розглянутих питань і вважає, що фінансова стійкість підприємства і його фінансовий стан є двома незалежними і самостійними напрямками дослідження фінансової діяльності підприємства. Аналіз фінансового стану він зводить до експрес-аналізу на основі читання, вивчення структури і динаміки статей бухгалтерської звітності та аналізу вартості майна та коштів, вкладених в нього. На його думку, оцінка фінансової стійкості включає аналіз платоспроможності, ліквідності та забезпеченості підприємства власними оборотними засобами.

Ще вужче трактують поняття «фінансова стійкість підприємства» однодумці В.Г. Артеменко та М.В. Беллендир. Вони вважають, що фінансова стійкість підприємства є характеристикою, що свідчить про стабільне перевищення доходів над витратами, вільне маневрування грошовими коштами підприємства і ефективне їх використання в безперебійному процесі виробництва і реалізації продукції. При цьому ними підкреслюється, що фінансова стійкість формується в процесі всієї виробничо-господарської діяльності і є головним компонентом загальної стійкості підприємства. Дійсно, фінансова стійкість як елемент загальної стійкості підприємства показує забезпеченість підприємства фінансовими ресурсами. Будь-яке підприємство, що здійснює виробничу і комерційну діяльність, вступає у відносини з податковими органами, органами управління цільовими фондами, іншими підприємствами (постачальниками і споживачами). У процесі цих відносин виникають зобов'язання: підприємство на деякий термін здійснює на користь іншої особи певні дії, а саме: здійснює платежі, поставляє товари, надає послуги і т.д. Правомірність такого трактування сутності «фінансової стійкості підприємства» доводиться ними таким чином: аналіз стійкості

фінансового стану на ту або іншу дату дозволяє з'ясувати, наскільки правильно підприємство управляло фінансовими ресурсами протягом періоду, що передує цій даті. Тому важливо, щоб стан фінансових ресурсів відповідав вимогам ринку і відповідав потребам розвитку підприємства, оскільки недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємства і відсутності у нього коштів, необхідних для розвитку, а надлишкова - перешкоджати розвитку, обтяжуючи витрати підприємства зайвими запасами і резервами [11, с. 26].

В рамках даного підходу М.І. Баканов і А.Д. Шеремет [12, с. 29] визначають основні показники стійкості фінансового стану підприємства: забезпеченість підприємства власними оборотними засобами; відповідність фактичних запасів нормованих оборотних коштів встановленому нормативу; забезпеченість запасів призначеними для них джерелами коштів; іммобілізація обігових коштів; платоспроможність підприємства. Таким чином, фінансова стійкість підприємства оцінюється за його платоспроможності та забезпеченістю власними оборотними коштами. Проте дані показники мають ряд недоліків. Вони не характеризують динаміку фінансового стану підприємства, оскільки розраховуються за балансом на певну дату, тому можуть зазнавати значних змін протягом аналізованого періоду. Такий погляд на фінансову стійкість підприємства пояснимо: в довгостроковому періоді банкрутство соціалістичним підприємствам не загрожувало.

Незважаючи на недоліки, дане уявлення про фінансову стійкість підприємства збереглося і в роботах сучасних економістів. Наприклад, вчені Ю.Б. Рубін і В.І. Солдаткін стверджують, що «...співвідношення вартості матеріальних оборотних коштів і величини власних і позикових джерел їх формування визначає стійкість фінансового стану підприємства. Забезпеченість запасів і витрат джерелами формування є сутністю фінансової стійкості, тоді як платоспроможність виступає її зовнішнім проявом» [13, с. 134]. Сутність стійкості фінансового стану, на думку цих авторів, відображають абсолютні показники фінансової стійкості підприємства, а

найбільш узагальнюючим є «...надлишок чи недолік джерел коштів для формування запасів і витрат, що отримується у вигляді різниці величини джерел засобів і величини запасів і витрат» [13, с. 182]. При цьому мається на увазі забезпеченість певними видами джерел (власними, кредитними та іншими позиковими), оскільки достатність суми всіх можливих видів джерел (включаючи кредиторську заборгованість та інші пасиви) гарантована тотожністю підсумків активу і пасиву балансу.

Прихильники четвертого підходу (О.М. Фолом окремо, Г.Я. Ракитська, М.А. Федотова та В.М. Родіонова та ін.) не виділяють фінансову стійкість підприємств в окрему категорію, а розглядають її як одну зі складових економічної стійкості. Так, О.Н. Фолом характеризує економічну стійкість як наукову категорію, яка «...відображає сутність особливого стану господарської системи в складному ринковому середовищі, що гарантує цілеспрямованість її руху в сьогоденні і прогнозованому майбутньому. Вона синтезує в собі сукупність ряду властивостей самої системи і найважливіших складових її виробничої діяльності, у тому числі продукції, матеріально-технічної бази, ресурсного забезпечення, кадрів та інтелектуального потенціалу. Дану категорію слід віднести до основних елементів категоріального апарату теорії економічних систем. Вона відрізняється від них інтегрованим втіленням в собі цілісної сукупності якостей. Це своєрідна узагальнена властивість, виражена одним поняттям» [14, с. 135].

Подібних поглядів дотримуються Г.Я. Ракитська, М.А. Федотова та В.М. Родіонова. При цьому вони підкреслюють, що економічні категорії (в даному випадку «фінансова стійкість») відображають найбільш поширені й істотні економічні явища в цілому або найбільш важливі їх сторони і характерні риси, що розкривають їх внутрішню природу. Вони носять об'єктивний характер, тобто вони відображають явища і процеси економічного життя суспільства, що відбуваються незалежно від волі і свідомості людей. Змістом економічних категорій є економічні відносини людей [15, с. 67].

Відзначимо, що в умовах ринкової економіки сучасного рівня розвитку традиційна система грошових (фінансових) відносин значно змінилася. Спектр цих відносин значно розширився. Сучасні підприємства вступають у фінансові відносини з інвесторами; з постачальниками і покупцями з приводу форм, способів і термінів розрахунків, а також способів забезпечення виконання зобов'язань; з фінансовими (кредитними) інститутами та іншими підприємствами з приводу залучення та розміщення вільних грошових коштів; з державою - при платежах податків і зборів в бюджетну систему і відрахувань у позабюджетні фонди та ін. Все розмаїття перерахованих відносин виникає в процесі формування, розподілу, перерозподілу і використання капіталу, доходів, фондів, резервів та інших фінансових джерел підприємства, тобто фінансових ресурсів [16, с. 53].

У зв'язку з цим, в рамках п'ятого підходу сутність поняття «фінансова стійкість підприємства» визначається як результат взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства.

Так, М.Я. Коробов стверджує, що фінансова стійкість підприємства — це відповідність параметрів діяльності підприємства і розміщення його фінансових ресурсів критеріям позитивної характеристики фінансового стану [17, с. 354]. Згідно думки М.А. Федотової і В.М. Родіонової, фінансова стійкість — це такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподілу та використання, яке забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику [18, с. 13]. Мамонтова Н.А. визначає фінансову стійкість як стан підприємства, при якому забезпечується стабільна, фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення та оновлення виробництва [19, с. 315].

Без заперечення даної точки зору, В.В. Ковальов, розглядаючи систему регулювання процесу перерозподілу фінансових ресурсів на рівні

підприємства, звертає увагу на дві сторони: «нормативну (законодавчо регулюються різні аспекти ведення бізнесу, наприклад, послідовність задоволення вимог кредиторів) та заохочувальну (надання ресурсу у тимчасове користування шляхом встановлення деякого винагороди: заробітна плата, орендна плата, відсотки, дивіденди тощо, причому розмір заохочення визначається багатьма факторами, в тому числі фактором ризику втрати наданого ресурсу. За отримання у тимчасове, хоча і довгострокове користування коштів потрібно здійснювати обов'язкові регулярні платежі; крім того, залучені кошти необхідно повернути. Тому виникає проблема оцінки здатності підприємства відповідати за своїми довгостроковими зобов'язаннями - у цьому суть оцінки фінансової стійкості підприємства» [20, с. 322]. Тим самим ним підкреслюється зв'язок фінансової стійкості і довгострокової платоспроможності підприємства, а також її «заохочувальний» характер: від якості управління фінансовими ресурсами підприємства залежить її стійкість — здатність витримувати негативні впливи ззовні і при цьому стабільно функціонувати і розвиватися.

Представники шостого підходу, К. Друрі, К. Хеддервік вважають, що оцінка фінансової стійкості підприємства визначається його фінансовою незалежністю [21, с. 113]. Вона пов'язана із загальною фінансовою структурою підприємства, ступенем його залежності від кредиторів і інвесторів. Фінансова стійкість у довгостроковому плані характеризується співвідношенням власних і позикових коштів [22, с. 214]. У даному контексті трактують фінансову стійкість і багато українських економістів. Наприклад, О.Р. Кривицька розглядає фінансову стійкість як результат формування достатнього для розвитку підприємства обсягу прибутку, що є визначальною ознакою його економічної незалежності [9, с. 138]. На думку Є.В. Ізмайлової, фінансова стійкість «...характеризує ступень фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання. Цей ступінь незалежності можна оцінювати за різними критеріями: рівнем покриття матеріальних обігових коштів (запасів) стабільними джерелами фінансування;

платоспроможністю підприємства (його потенціальною спроможністю покрити термінові зобов'язання мобільними активами); часткою власних або стабільних джерел у сукупних джерелах фінансування» [23, с. 83].

Прихильники сьомого підходу (І.О. Бланк, В.Ф. Пріснякова) у своїх роботах досліджують проблеми взаємозв'язку економічної і фінансової безпеки з точки зору впливу на їх рівень фінансової стійкості підприємства. Так, В.Ф. Пріснякова вважає, що рівень фінансової безпеки підприємств в умовах і ринкової, і планової економіки, насамперед, визначається станом і структурою активів підприємства та джерелами їх покриття [24, с. 49].

Бланк І.О. трактує «фінансову стійкість підприємства» як поняття близьке до «фінансової рівноваги», визначаючи зміст цих категорій частиною власних джерел при формуванні фінансових ресурсів підприємства [25, с. 56].

Представники восьмого підходу розглядають фінансову стійкість в контексті фінансової рівноваги підприємства. Н.А. Кизим, В.А. Забродський, В.А. Зінченко та Ю.С. Копчак визначають сутність поняття «рівновага» підприємства щодо процесу кругообігу його капіталу. Щодо даного процесу вони виділяють два стани: «...фінансова стійкість кругообігу капіталу на підприємстві – спроможність матеріально-фінансових потоків по всіх фазах циклу кругообігу капіталу повертатися в стан, який забезпечує правильні пропорції в їх русі, незважаючи на вплив дестабілізуючих чинників. Тоді як фінансова нестійкість – нездатність матеріально-фінансових потоків по окремих або по усіх фазах циклу кругообігу капіталу повертатися в стан, який забезпечує правильні пропорції в їх русі під впливом дестабілізуючих чинників» [13, с. 50]. Далі ними підкреслюється, що для підтримки фінансової стійкості кругообігу капіталу на підприємстві необхідно дотримуватися чотирьох принципів:

- 1) принцип раціональної політики залучення позикового капіталу (незалежності) базується на ефекті фінансового важеля і необхідності забезпечення незалежності господарюючого суб'єкта від зовнішніх кредиторів з метою запобігання його банкрутства;

2) принцип необхідної і достатньої прибутковості функціонування капіталу (прибутковості) передбачає, що рівень економічної рентабельності повинен забезпечувати збільшення власного капіталу підприємства в розмірі, необхідному для його сталого функціонування. У свою чергу, умовами стійкого функціонування підприємства є: оновлення основних фондів і довгострокові фінансові вкладення; поповнення власних обігових коштів, достатніх для підтримки поточної ліквідності і забезпечення незалежності підприємства; виплата дивідендів на рівні, що задовольняє інтереси акціонерів (власників); матеріальне стимулювання найманих працівників підприємства;

3) принцип підтримки ліквідності функціонуючого капіталу на оптимально необхідному рівні (ліквідності) передбачає підтримку певного співвідношення між групами залучених і власних оборотних коштів та їх розміщення;

4) принцип необхідного рівня динамізму функціонування капіталу (оборотності) передбачає достатню швидкість обороту функціонуючого капіталу у всіх його фазах.

В іншому випадку підприємство починає втрачати ліквідність, а значить — незалежність і стійкість [13, с. 50-51].

На думку Л.А. Костирко, економічна категорія «фінансова рівновага» ширше за своїм змістом, ніж категорія «фінансова стійкість» (точніше, «фінансово-економічна стійкість»). Вона стверджує, що «...природа фінансово-економічної стійкості визначена законами відтворення, тобто генерацією прибутку в нову вартість підприємства. Як економічна категорія вона залежить від умов і перспектив зростання або зниження ефективності фінансово-економічної діяльності, тобто відображає не тільки стан дійсного потенціалу на даний момент часу, але і невикористані можливості» [18, с. 203]. При цьому вона підкреслює, що «...для кожного підприємства існує своя точка фінансової рівноваги, що визначається рівновагою характеристик ліквідності, рентабельності, фінансової стійкості та ризику» [18, с. 198]. Таким чином, економічна категорія «фінансова рівновага» використовується Л.А. Костирко

в якості інтегральної характеристики співвідношення між: ліквідністю — платоспроможністю, ліквідністю — рентабельністю, ефективністю — стійкістю.

Узагальнюючи результати проведеного аналізу літературних джерел, на нашу думку, поняття «фінансова стійкість підприємства» може трактуватися у вузькому сенсі як характеристика фінансового стану підприємства, що відображає його успішне функціонування; і в широкому — як здатність зберігати рівновагу активів і пасивів шляхом формування структури капіталу, що дозволяє фінансувати зобов'язання, здійснювати інвестиційні проекти в умовах дії внутрішніх і зовнішніх факторів. Погоджуємося з твердженням І.Ф. Стефаніва, що тільки у тому випадку, коли будь-яке підприємство зможе пристосувати процес управління власними можливостями до зміни рівня точкової корисності воно матиме можливість уникати необґрунтованих витрат, натомість фінансовий стан підприємства вирівняється, виробництво буде більш прогнозованим і рівномірним [19, с. 119].

1.2. Характеристика типів фінансової стійкості та факторів, що визначають її рівень

Фінансове становище являє собою найважливішу характеристику фінансової діяльності підприємства. Воно визначає конкурентоздатність підприємства і його потенціал у діловому співробітництві, є гарантом ефективної реалізації економічних інтересів усіх учасників фінансових відносин: як самого підприємства, так і його партнерів. Якщо підприємство фінансово стійке, воно має перевагу перед іншими підприємствами того ж профілю в залученні інвестицій, в одержанні кредитів, у виборі постачальників і виборі кваліфікованих кадрів. Чим вища стійкість підприємства, тим більш незалежне воно від несподіваної зміни ринкової кон'юнктури.

Стійкий фінансовий стан підприємства є результатом ефективного управління всією сукупністю виробничо-господарських факторів, що визначають результати діяльності підприємства. Поняття «стійкого фінансового стану» необхідно розглядати не тільки як якісну характеристику, а і як кількісно вимірне явище. Адже фінансова стійкість визначається відношенням вартості матеріальних оборотних активів (запасів і затрат) до величини власних та позичених джерел коштів для їх формування.

По рівню покриття різних видів джерел суми запасів і затрат розрізняють декілька видів фінансової стійкості підприємства:

– абсолютна стійкість фінансового стану, коли власні джерела формування оборотних активів покривають запаси і затрати. При цьому наявність власних джерел формування оборотних активів визначається по балансу підприємства як різниця між сумою джерел власних та прирівняних до них коштів і вартістю основних фондів і позаоборотних активів:

$$S = \{1, 1, 1\},$$

$$B > Зп.$$

– нормальна стійкість фінансового стану, коли запаси і втрати покриваються сумою власних джерел формування оборотних активів і довгостроковими позиченими коштами:

$$S = \{0, 1, 1\},$$

$$ЗП = B + Дз.$$

– нестійкий фінансовий стан, коли запаси і затрати покриваються сумою власних джерел формування оборотних активів, довгострокових позикових джерел, короткострокових кредитів і позик:

$$S = \{0, 0, 1\},$$

$$ЗП = B + Дз + Кк.$$

– кризовий фінансовий стан, коли запаси і витрати не покриваються всіма видами можливих джерел їх забезпечення (власних, позикових та ін.), підприємство знаходиться на межі банкрутства:

$$S = \{0,0,0\},$$

$$ЗП > В + Дз + Кк.$$

Для визначення типу фінансової стійкості підприємства за даними форми №1 «Баланс» складають агрегований баланс. На основі даних агрегованого балансу проводиться аналіз фінансової стійкості підприємства.

При проведенні фінансового аналізу підприємства важливо визначити запас фінансової стійкості (зони безпечності), під яким розуміють той обсяг реалізації, який забезпечує підприємству стійкість його фінансового становища (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Зведена таблиця показників за типами фінансової стійкості

Показник	Тип фінансової стійкості			
	Абсолютна стійкість	Нормальна стійкість	Нестійке становище	Кризове становище
$\Phi^B = B - ЗП$	$\Phi^B > 0$	$\Phi^B < 0$	$\Phi^B < 0$	$\Phi^B < 0$
$\Phi^{Bд} = Bд - ЗП$	$\Phi^{Bд} > 0$	$\Phi^{Bд} > 0$	$\Phi^{Bд} < 0$	$\Phi^{Bд} < 0$
$\Phi^{Зк} = Зк - ЗП$	$\Phi^{Зк} > 0$	$\Phi^{Зк} > 0$	$\Phi^{Зк} > 0$	$\Phi^{Зк} < 0$

Діяльність будь-якого підприємства в умовах підвищення процесів глобалізації в економіці постійно піддається впливу різноманітних факторів та невизначених чинників, зумовлених зростанням конкуренції на ринку або нестабільністю політичної ситуації в країні. Це може призвести як до позитивних, так і до негативних змін в організації підприємства. Збереження фінансової стійкості підприємства та мінімізація впливу цих різноманітних

чинників на сьогоднішній день є необхідною умовою існування кожного підприємства. Саме тому є потреба дослідження факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства і аналіз причин, що спричиняють появу негативних тенденцій і явищ у розвитку підприємств України.

Як відомо, невизначеність факторів зовнішнього та внутрішнього середовища негативно впливає на діяльність підприємств, що спричиняє відсутність забезпечення відповідного рівня фінансової стійкості. Позитивні значення показників фінансової стійкості є підґрунтям для нормального функціонування підприємств і поступового зростання їх економічного потенціалу.

Фінансова стійкість підприємства полягає у його здатності вистояти, протистояти і адаптуватися до дії екзогенних та ендогенних чинників. Багато науковців погоджуються з тим, що фінансова стійкість – це властивість підприємства, яка відображає в процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх чинників досягнення стану фінансової рівноваги і його здатність розвиватися. З даного визначення чітко випливає, що на фінансову стійкість підприємства впливають зовнішні і внутрішні чинники, ступінь впливу яких залежить від кон'юнктури фінансового ринку і зміни економіко-політичної ситуації в країні.

Керівництву підприємства слід швидко реагувати на обмеження, що створюються системою економічних відносин, маневруючи фінансовими ресурсами і виробничими програмами. Необхідно «виробити імунітет» до впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, що порушують відтворювальну діяльність підприємства.

На фінансові рішення, прийняті керівниками суб'єктів господарювання, впливають такі зовнішні чинники, як: стан економіки; фінансова політика держави; законодавчо-нормативна база; державне фінансове регулювання; дії конкурентів; дії постачальників та поведінка споживачів; дії фінансових посередників; дії інвесторів; рівень соціально-культурного розвитку; соціальні, культурні та екологічні чинники. Склад внутрішніх чинників

обумовлений внутрішнім середовищем суб'єктів господарювання та визначається їх виробничим, фінансово-господарським, кадровим потенціалом, технологічним забезпеченням, отриманими результатами [35, с. 171].

Багато джерел надають різні класифікації чинників, а саме їх класифікують за такими ознаками:

- 1) за місцем виникнення (зовнішні, внутрішні);
- 2) за важливістю результату (основні, другорядні);
- 3) за структурою (прості, складні);
- 4) за масштабом впливу (одноосібні, багатоосібні);
- 5) за можливістю прогнозування (прогнозовані, умовно прогнозовані, негативні, нульові, позитивні);
- б) за ступенем впливу на діяльність підприємства (динамічні, короткочасні);
- 7) за ймовірністю реалізації (високі, середні, малі);
- 8) за часом дії (постійні, тимчасові) [10, с. 222].

Але, з нашої точки зору, на сьогодні відсутнє повне комплексне та системне їх відображення.

Тому, вельми важливим питанням є проблема виявлення системи факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства.

Так, А.В. Аляб'єва поділяє чинники впливу на фінансову стійкість на зовнішні і внутрішні. Причинами несприятливого стану підприємства, в першу чергу, є системні макроекономічні причини, особливо в умовах нестабільної економіки, при якій практично неможливо використовувати кількісний метод оцінки, що дозволяє впорядкувати досліджувані зовнішні фактори і приводити їх у порівнянний вид. Звідси зробити які-небудь точні прогнози з приводу формування фінансової стійкості підприємства (з урахуванням вивчення зовнішніх факторів) практично неможливо. Тому їх слід віднести до розряду некерованих. При цьому зовнішні чинники впливають на внутрішні, які проявляють себе через них, змінюючи кількісне

вираження останніх. Звичайно, боротися з багатьма зовнішніми чинниками окремим підприємствам не під силу, але в умовах, що склалися, їм залишається проводити таку власну стратегію, яка дозволила б пом'якшити негативні наслідки загального спаду виробництва [3].

Зовнішні фактори, невідкладні волі підприємства, і внутрішні, залежні від організації його роботи, класифікуються за місцем виникнення (рис. 1.1).

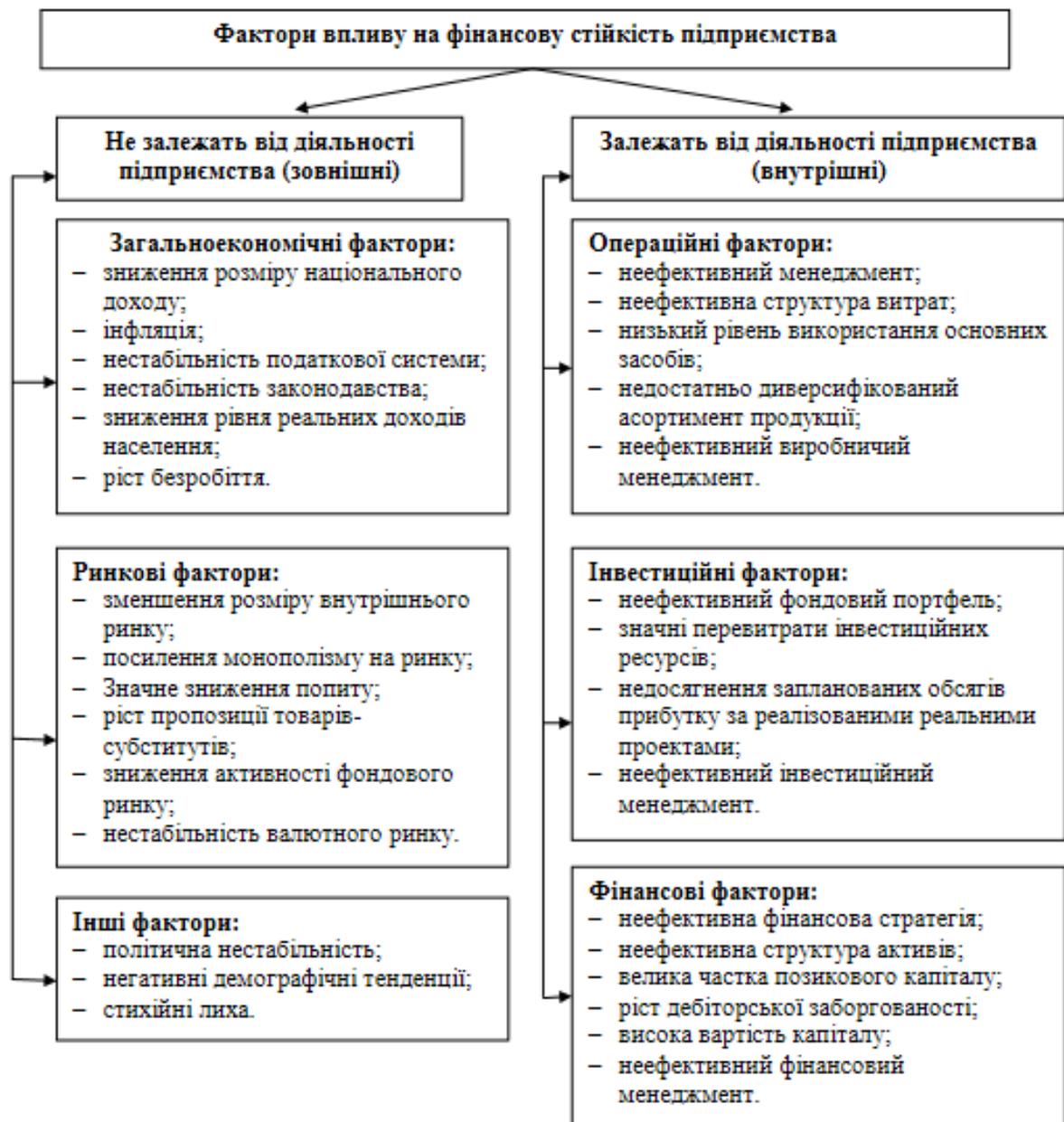

Рис. 1.1. Фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства

Для ринкової економіки характерне і необхідне активне реагування управління підприємством на зміну зовнішніх і внутрішніх факторів.

В цілому можна сказати, що фінансова стійкість – це комплексне поняття, що володіє зовнішніми формами прояву і формується в процесі всієї фінансовогосподарської діяльності, що знаходиться під впливом безлічі різних факторів.

На фінансову стійкість суб'єкта господарювання, навіть на окремо взятий показник, можуть впливати численні і різноманітні причини. Необхідно встановити найбільш суттєві причини, які більш за все справили вплив на зміну показників.

Базилінська О.Я. серед визначальних внутрішніх чинників впливу на фінансову стійкість підприємства виділяє:

- 1) галузева належність суб'єкта господарювання;
- 2) структура продукції (послуг), що випускається, її частка в загальному платоспроможному попиті;
- 3) розмір сплаченого статутного капіталу;
- 4) розмір і структура витрат, їх динаміка у порівнянні з прибутком;
- 5) стан майна і фінансових ресурсів, включаючи запаси й резерви [6].

Суттєво впливають на підприємство взагалі й фінансову стійкість зокрема і зовнішні чинники:

- 1) економічні умови господарювання;
- 2) політична стабільність;
- 3) техніка і технологія;
- 4) платоспроможний попит споживачів;
- 5) економічна і фінансово – кредитна законодавча база;
- 6) соціальна і екологічна ситуація в суспільстві;
- 7) податкова політика;
- 8) рівень конкурентної боротьби;
- 9) розвиток фінансового і страхового ринку.

Самсонова К.В. подає наступну класифікацію чинників впливу на фінансову стійкість підприємств, поділяючи ці фактори на дві групи [73, с. 129-130].

1. Не залежать від діяльності підприємства (зовнішні, або екзогенні, чинники).

1) загальноекономічні чинники: спад обсягу національного доходу; зростання інфляції; уповільнення платіжного обороту; нестабільність податкової системи; нестабільність регулюючого законодавства; зниження рівня реальних доходів населення; зростання безробіття;

2) ринкові чинники: зниження ємності внутрішнього ринку; посилення монополізму на ринку; істотне зниження попиту; зростання пропозиції товарів-субститутів; зниження активності фондового ринку; нестабільність валютного ринку;

3) природні чинники: кліматичні умови; ґрунтовий горизонт; гідрогеологічні умови; рельєф;

4) інші чинники: політична нестабільність; негативні демографічні тенденції; погіршення криміногенної ситуації.

2. Залежні від діяльності підприємства (внутрішні, або ендогенні чинники).

1) операційні чинники: неефективний маркетинг; неефективна структура поточних витрат (висока частка постійних витрат); низький рівень використання основних засобів; високий розмір страхових і сезонних запасів; недостатньо диверсифікований асортимент продукції; неефективний виробничий менеджмент;

2) інвестиційні чинники: неефективний фондовий портфель; висока тривалість будівельно-монтажних робіт; істотна перевитрата інвестиційних ресурсів; недосягнення запланованих обсягів прибутку за реалізованими реальним проектам; неефективний інвестиційний менеджмент;

3) фінансові чинники: неефективна фінансова стратегія; неефективна структура активів (низька їх ліквідність); надмірна частка позикового

капіталу; висока частка короткострокових джерел залучення позикового капіталу; зростання дебіторської заборгованості; висока вартість капіталу; перевищення допустимих рівнів фінансових ризиків; неефективний фінансовий менеджмент.

Для забезпечення фінансової стійкості підприємств необхідно так управляти цими чинниками, щоб нівелювати не активний вплив зовнішнього середовища. У ситуації, коли підприємство має стійку внутрішню структуру й об'ємні запаси, але зовнішнє середовище досить нестабільне, ефективними будуть дії зі застереженням зовнішніх загроз на ринку шляхом диверсифікації та модернізації бізнесу. Якщо господарююча одиниця має більше слабких сторін, ніж сильних, доцільним є або зосередження на дуже вузькому сегменті ринку, або вихід із ринку. У наукових виданнях зовнішнє середовище виступає як багаторівнева структура різних елементів, які є за межами підприємства проте різним чином впливають на його діяльність. Також виділяють і різні методи аналізу зовнішнього середовища.

Оскільки з різних причин виникають чинники, що впливають на фінансову стійкість, то при визначенні методів управління ними необхідно це врахувати. Якщо зовнішні чинники, що впливають на фінансову стійкість, викликані дією об'єктивних економічних законів і майже не залежать від діяльності підприємства, то внутрішнім чинникам властивий високий рівень керованості, а характер їх зміни не опосередковано залежить від організації роботи самого суб'єкта господарювання. Таким чином, вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на фінансову стійкість підприємства буває різним, яким необхідно і можливо управляти в певних межах [63, с. 358].

Отже, розв'язок проблеми забезпечення фінансової стійкості передбачає аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства.

Підприємство, як відкрита система та самостійний учасник ринкових відносин, має унікальну структуру внутрішнього та зовнішнього середовища, тобто «зіштовхується» з унікальним, властивим тільки йому, набором

факторів втрати фінансової стійкості і платоспроможності, притаманним конкретному сегменту ринку. Тому розробка унікальної, персональної системи управління чинниками втрати фінансової стійкості дасть змогу ідентифікувати основні чинники впливу на фінансову стійкість, визначити періодичність проведення контролю та результативність, ефективність таких дій.

1.3. Порядок оцінювання фінансової стійкості підприємства

В сучасних економічних умовах більшість підприємств мають дуже складне фінансове становище. Проте, на діяльність підприємства негативно впливають не лише фактори зовнішнього середовища, а й відсутність відповідного рівня фінансової стійкості підприємства. Отже, саме зараз, у період економічної та політичної кризи нашої держави основним із завдань будь-якого підприємства виступає забезпечення та управління його фінансовою стійкістю. Для досягнення даної мети виникає необхідність у виявленні та аналізі факторів, які впливають на фінансову стійкість підприємства [5, с. 62].

Можна зазначити, що фінансово стійким є підприємство, яке характеризується такими параметрами: високою платоспроможністю (здатністю відповідати за своїми зобов'язаннями); високою кредитоспроможністю (здатністю платити за кредитами, виплачувати відсотки по них і погашати їх точно в строк); високою рентабельністю (прибутковістю, що дозволяє фірмі нормально і стійко розвиватися, вирішуючи при цьому проблему взаємини акціонерів і менеджерів за рахунок підтримки на достатньому рівні дивідендів і курсу акцій підприємства); високою ліквідністю балансу (здатністю покривати свої пасиви активами відповідної і перевищує терміновості перетворення їх на гроші) [6, с. 92].

Головним індикатором оцінки фінансового стану будь-якого суб'єкта господарювання є показники його фінансової стійкості. Фінансову стійкість

підприємства слід розглядати комплексно, з урахуванням різних аспектів фінансово-господарської діяльності цього суб'єкта господарювання. Фінансова стійкість суб'єктів господарювання визначається сукупністю показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, його реальні й потенційні фінансові можливості. Вона безпосередньо впливає на ефективність підприємницької діяльності господарюючого суб'єкта.

З позиції довгострокової перспективи одна з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства – фінансова стійкість. Далі розглянемо методику оцінювання фінансової стійкості підприємства (рис.1.2).

Результати аналізу фінансової стійкості можуть бути корисними як для зовнішніх користувачів (банків, кредиторів, ділових партнерів) так і для внутрішніх (власників підприємства, керівництва), оскільки саме оцінювання фінансової стійкості дає змогу визначити фінансові можливості підприємства в майбутньому.

Аналіз фінансової стійкості можна розподілити на три етапи:

I. Оцінювання фінансової стійкості – розрахунок абсолютних і відносних показників, що ґрунтуються на порівнянні активів та їх джерел фінансування.

II. Оцінювання запасу фінансової стійкості – аналіз критичного обсягу реалізації, операційного та фінансового левериджу.

III. Визначення порогу фінансової стійкості – метод «Витрати-Обсяги-Прибуток».

Перейдемо до характеристики кожного етапу оцінювання.

Абсолютними показниками фінансової стійкості є показники, що характеризують міру забезпеченості запасів джерелами їхнього фінансування. Співвідношення окремих запасів та джерел їх фінансування дає можливість охарактеризувати тип фінансової стійкості.

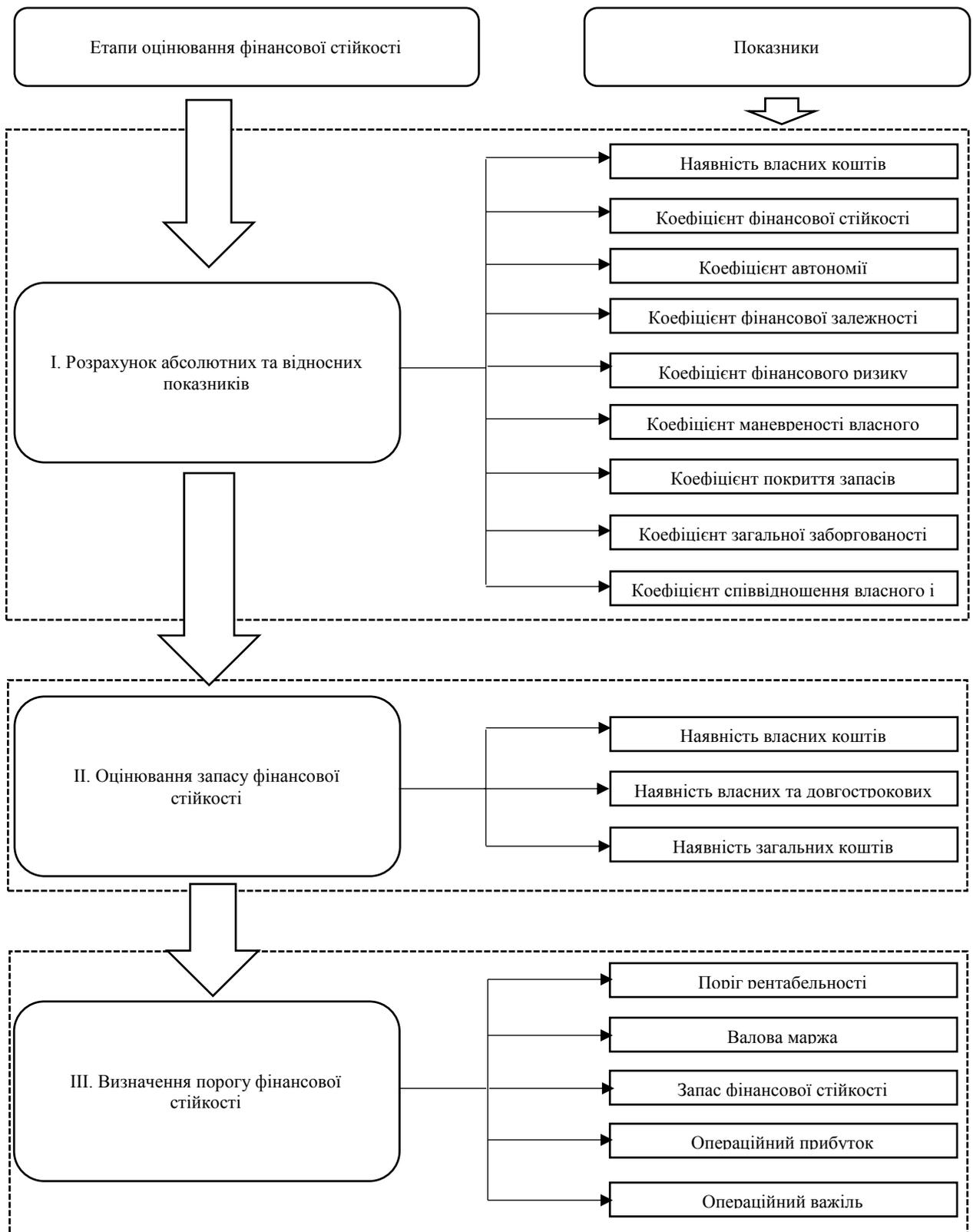

Рис. 1.2. Методика оцінювання фінансової стійкості підприємства

Перший та другий етап доцільно розглядати в контексті основних показників фінансової стійкості, які наведено в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Показники фінансової стійкості

Назва показника	Формула розрахунку	Граничне значення
1. Наявність власних коштів підприємства в обороті	$V = BK - HA$	позитивним є тенденція до зростання
2. Коефіцієнт фінансової стійкості	$K_{\text{фс}} = \frac{BK + ДЗ}{Б}$	1
3. Коефіцієнт автономії	$K_a = \frac{BK}{Б}$	0,5
4. Коефіцієнт фінансової залежності	$K_{\text{фз}} = \frac{Б}{BK}$	менше 2
5. Коефіцієнт фінансового ризику	$K_p = \frac{ЗЗ}{BK}$	0,3-0,5
6. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$K_m = \frac{ВOK}{BK}$	0,4-0,6
7. Коефіцієнт покриття запасів	$K_z = \frac{ВOK}{З}$	0,2-0,5
8. Коефіцієнт загальної заборгованості	$K_{\text{зз}} = \frac{ПЗ}{BK}$	менше 1
9. Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу	$K_{\text{сп}} = \frac{BK}{ДЗ + ПЗ}$	1
10. Наявність власних та довгострокових позикових коштів	$ВД = В + ДЗ$	позитивним є тенденція до збільшення власних коштів
11. Наявність загальних коштів	$ЗК = ВД + КК$	позитивним є тенденція до зростання

Основними показниками фінансової стійкості підприємства є.

1. Наявність власних коштів підприємства в обороті (V):

$$V = BK - HA, \quad (1.1)$$

де BK – власний капітал, тис. грн.

HA – необоротні активи, тис. грн.

2. Коефіцієнт фінансової стійкості характеризує частку тих джерел фінансування, які підприємство може використовувати у своїй діяльності тривалий час (більше одного року) і визначається за формулою:

$$K_{\text{фс}} = \text{ВК} + \text{ДЗ}/\text{Б}, \quad (1.2)$$

де ВК – власний капітал, тис. грн.,

ДЗ – довгострокові зобов'язання, тис. грн.,

Б – активи підприємства (валюта балансу), тис. грн.

Нормативне значення $K_{\text{фс}}$ - 1.

Перевищення власного капіталу над зобов'язаннями свідчить про достатній запас фінансової стійкості і відносну незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансових ресурсів.

3. Коефіцієнт автономії – показує питому вагу власного капіталу підприємства в загальній вартості засобів, інвестованих в його діяльність.

Визначається за формулою:

$$K_a = \text{ВК}/\text{Б}, \quad (1.3)$$

де ВК – власний капітал, тис. грн.,

Б – валюта балансу на кінець звітного періоду, тис. грн.

Коефіцієнт автономії характеризує незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування його господарської діяльності. Він показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі джерел фінансування майна підприємства.

Чим більша частка власного капіталу, тим більша можливість подолати несприятливі ситуації щодо фінансового забезпечення господарської діяльності. Мінімальне критичне значення цього коефіцієнта – 0,5.

4. Коефіцієнт фінансової залежності показує скільки одиниць активів припадає на одиницю власних коштів:

Визначається за формулою:

$$K_{\text{фз}} = \text{Б}/\text{ВК}, \quad (1.4)$$

де Б – активи підприємства (валюта балансу), тис. грн.,

ВК – власний капітал, тис. грн.

Коефіцієнт фінансової залежності – є оберненим до коефіцієнта автономії. Зростання цього показника в динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства і втрату фінансової незалежності.

5. Коефіцієнт фінансового ризику – показує, скільки одиниць грошових зобов'язань припадає на одиницю власних коштів підприємства.

Визначається за формулою:

$$K_p = ЗЗ/ВК, \quad (1.5)$$

де ЗЗ – загальні зобов'язання підприємства, тис. грн.,

ВК – власний капітал підприємства, тис. грн.

При розрахунку даного показника в якості позикового капіталу береться лише платний капітал підприємства. Оптимальне значення 0,3-0,5. Критичним значенням цього коефіцієнту вважається 1.

6. Коефіцієнт маневреності власного капіталу – показує, яка частина власного оборотного капіталу знаходиться в обороті, тобто в тій формі, яка дозволить вільно маневрувати цими засобами, а яка капіталізована.

Визначається за формулою:

$$K_m = ВОК/ВК, \quad (1.6)$$

де ВОК – власний оборотний капітал, тис. грн.,

ВК – власний капітал, тис. грн.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу перебуває в обороті, тобто в тій формі, яка дає змогу вільно маневрувати цими засобами.

7. Коефіцієнт покриття запасів – показує забезпеченість підприємства власними джерелами коштів для формування товарно-матеріальних засобів.

Визначається за формулою:

$$K_z = \text{ВOK}/Z, \quad (1.7)$$

де ВOK – власний оборотний капітал, тис. грн.,

Z – товарно-матеріальні запаси підприємства, тис. грн.

Чітких рекомендацій у значенні цього показника не існує, але вважається, що його значення повинні бути не менше 0,2 – 0,5, що дозволяє забезпечити достатню гнучкість у використанні власного капіталу. Чим більше частка власного оборотного капіталу у загальній сумі власного капіталу, тим більша його мобільність, оскільки зростає величина високоліквідного капіталу.

8. Коефіцієнт загальної заборгованості – показує, яка сума поточних зобов'язань покривається власним капіталом підприємства.

Визначається за формулою:

$$K_{zz} = \text{ПЗ}/\text{ВК}, \quad (1.8)$$

де ПЗ – поточні зобов'язання, тис. грн.,

ВК – власний капітал підприємства, тис. грн.

9. Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу. Він визначається наступним чином:

$$K_{сп} = \text{ВК}/\text{ДЗ}+\text{ПЗ}, \quad (1.9)$$

де ВК – власний капітал, тис. грн.,

ДЗ – довгострокові зобов'язання підприємства на кінець звітного періоду.

Цей коефіцієнт є найбільш загальною оцінкою фінансової стійкості підприємства. Зменшення цього показника в динаміці свідчить про підсилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про деяке зниження фінансової стійкості, і навпаки. Нормативне значення показника – 1.

Для характеристики наявності джерел фінансування запасів виділяють три основні показники.

1. Наявність власних коштів (В) – обчислюють різницю між власним капіталом та необоротними активами підприємства

$$В = ВК - НА \quad (1.10)$$

2. Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал) (ВД) – визначають збільшення попереднього показника на суму довгострокових зобов'язань (ДЗ).

$$ВД = В + ДЗ \quad (1.11)$$

3. Наявність загальних коштів (ЗК) – фінансування запасів установлюють збільшення попереднього показника на суму короткострокових кредитів банку (КК).

$$ЗК = ВД + КК \quad (1.12)$$

Трьом показникам наявності джерел фінансування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їх фінансування.

1. Надлишок (+) або дефіцит (-) власних коштів Фв:

$$Фв = В - Зп \quad (1.13)$$

2. Надлишок (+) або дефіцит (-) власних та довгострокових позикових коштів ($\Phi^{ВД}$).

$$\Phi_{ВД} = ВД - Зп \quad (1.14)$$

3. Надлишок (+) або дефіцит (-) загальних коштів ($\Phi_{Зк}$).

$$\Phi_{Зк} = ЗК - Зп \quad (1.15)$$

Показники забезпеченості запасів джерелами фінансування їх фінансування представлено на рисунку 1.3.

Рис. 1.3. Показники забезпеченості запасів джерелами фінансування їх фінансування

Для характеристики фінансового стану на підприємстві розглядають чотири типи фінансової стійкості. Перший – абсолютна фінансова стійкість, за якої власні кошти покривають запаси і витрати підприємства. Такий тип фінансової стійкості характеризується тим, що власні джерела формування оборотних активів покривають запаси і витрати, тобто підприємство незалежне від кредиторів, що трапляється вкрай рідко. При цьому наявність

власних джерел формування оборотних активів визначається за балансом підприємства як різниця між сумою джерел власних та прирівняних до них коштів і вартістю основних фондів та інших необоротних активів. Дослідники вважають, що такий тип фінансової стійкості навряд чи можна розглядати як ідеальну ситуацію на підприємстві, оскільки це означає, що керівництво підприємства не використовує зовнішніх джерел фінансування для основної діяльності.

Другий – нормальна фінансова стійкість, це ситуація, за якої запаси і витрати покриваються сумою власних джерел формування оборотних активів і довгостроковими позиченими джерелами. У цій ситуації підприємство використовує для покриття запасів, крім власних коштів, також і довгострокові позикові кошти. Такий тип фінансування запасів є «нормальним» з погляду фінансового менеджменту. Нормальна фінансова стійкість є найбільш бажаною для підприємства.

Третій – нестійке (передкризове) фінансове становище, за якого запаси і витрати покриваються сумою власних джерел формування оборотних активів, довгострокових позикових джерел, короткострокових кредитів і позик. За такого типу фінансової стійкості спостерігається порушення платоспроможності, але зберігається можливість відновлення рівноваги внаслідок поповнення джерел власних коштів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів. Фінансова нестійкість вважається допустимою, якщо величина залучених для фінансування запасів короткострокових кредитів та запозичених коштів не перевищує сумарної вартості сировини, матеріалів та готової продукції.

Четвертий – кризовий фінансовий стан, за якого запаси і витрати не покриваються всіма видами можливих джерел їх забезпечення (власних, позикових та ін.), підприємство перебуває на межі банкрутства. Підприємство перебуває на межі банкрутства, оскільки грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не покривають навіть кредиторської заборгованості та прострочених позик [1].

Для зручності визначення типу фінансової стійкості та результати розрахунків можна подати у вигляді таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Зведена таблиця показників за типами фінансової стійкості

Показник	Тип фінансової стійкості			
	Абсолютна стійкість	Нормальна стійкість	Нестійке становище	Кризове становище
$\Phi(B) = B - З_{п}$	$\Phi(B) > 0$	$\Phi(B) < 0$	$\Phi(B) < 0$	$\Phi(B) < 0$
$\Phi(ВД) = ВД - З_{п}$	$\Phi(ВД) > 0$	$\Phi(ВД) > 0$	$\Phi(ВД) < 0$	$\Phi(ВД) < 0$
$\Phi(ЗК) = ЗК - З_{п}$	$\Phi(ЗК) > 0$	$\Phi(ЗК) > 0$	$\Phi(ЗК) > 0$	$\Phi(ЗК) < 0$

Третій етап розкривається в операційному аналізі, відомому також як аналіз «витрати-обсяг-прибуток» (cost-volume-profit, або CVP-аналіз) – це аналітичний підхід до вивчення взаємозв'язку між витратами і прибутком при різних рівнях обсягу виробництва.

CVP-аналіз, на думку Лихачової О.І., розглядає зміну прибутку як функцію від наступних факторів: змінних і постійних витрат, ціни продукції (робіт, послуг), обсягу та асортименту реалізованої продукції.

CVP-аналіз дозволяє:

- спланувати обсяг реалізації продукції, який забезпечить бажане значення прибутку;
- визначити обсяг продажів для беззбиткової роботи підприємства;
- визначити запас фінансової міцності підприємства в його поточному стані;
- оцінити, як вплинуть на прибуток зміни в ціні реалізації, змінних витратах, постійних витратах й обсязі виробництва;
- встановити, до якої міри можна збільшувати / зменшувати силу операційного важеля, маневруючи змінними і постійними витратами, і змінювати тим самим рівень операційного ризику підприємства;

– визначити, як вплинуть зміни в асортименті реалізованої продукції (робіт, послуг) на потенційний прибуток, беззбитковість і обсяг цільової виручки.

Класична модель CVP-аналізу досить спрощена, вона повинна враховувати допущення, які будуть розглянуті далі. Тим не менше, операційний аналіз – не лише теоретичний метод, а й інструмент, яким підприємства широко користуються на практиці для прийняття управлінських рішень.

Мета CVP-аналізу – встановити, що станеться з фінансовими результатами, якщо змінити обсяг виробництва. Ця інформація має істотне значення для фінансового менеджера, оскільки знання вказаної залежності дозволяє визначити критичні рівні випуску продукції, наприклад, встановити рівень, коли підприємство не має прибутків і не несе збитки (знаходиться в точці беззбитковості).

Визначальними поняттями методу «витрати-обсяги-прибуток» є поріг рентабельності, валова маржа (маржинальний дохід), запас фінансової стійкості, операційний важіль (операційний ліверидж).

Поріг рентабельності – це такі обсяги виробництва й реалізації продукції, за яких підприємство вже не має збитків, але ще не має і прибутку. Поріг рентабельності (точка беззбитковості) визначається за формулою:

$$Q_p = F / ПВ_{вм}, \quad (1.16)$$

де Q_p – поріг рентабельності;

F – сума фіксованих (постійних) витрат;

$ПВ_{вм}$ – питома вага валової маржі в сумарних операційних доходах.

Валова маржа (маржинальний дохід) – це різниця між сумарними операційними доходами та змінними витратами. За своєю структурою валова маржа – це сума постійних витрат і операційного прибутку підприємства.

$$BM = \text{СОД} - \text{ЗВ} \text{ або } BM = F + \text{ОП}, \quad (1.17)$$

де BM – валова маржа підприємства;

СОД – сумарні операційні доходи підприємства;

ЗВ – сума змінних витрат;

ОП – операційний прибуток підприємства.

Запас фінансової стійкості – це зона виробничо-комерційної діяльності, в межах якої формується операційний прибуток підприємства. Розраховується за формулою:

$$\text{ЗФС} = \text{СОД} - Q_p \quad (1.18)$$

Відповідно операційний прибуток, що формується в зоні запасу фінансової стійкості, визначається таким чином:

$$\text{ОП} = \text{ЗФС} * \text{ПВ}_{\text{ВМ}} \quad (1.19)$$

Операційний важіль – показник, що характеризує структуру валової маржі. Розраховується за формулою:

$$\text{ОВ} = \text{ВМ}/\text{ОП} \quad (1.20)$$

За величиною операційного важеля визначається рівень підприємницького ризику діяльності підприємства.

Отже, в ході написання першого розділу було проведене дослідження теоретичних засад фінансової стійкості підприємства, яке показало, що на сьогодні не існує єдиного підходу щодо змісту даної категорії. На нашу думку, поняття «фінансова стійкість підприємства» може трактуватися у вузькому сенсі як характеристика фінансового стану підприємства, що відображає його успішне функціонування; і в широкому - як здатність зберігати рівновагу активів і пасивів шляхом формування структури капіталу, що дозволяє

фінансувати зобов'язання, здійснювати інвестиційні проекти в умовах дії внутрішніх і зовнішніх чинників.

Запропоновано класифікацію факторів, що визначають рівень фінансової стійкості. Останні поділяються на внутрішні та зовнішні за різними ознаками. В цілому можна сказати, що найголовнішими чинниками, на нашу думку, є економічні умови господарювання (зовнішні) та структура продукції, що випускається, її частка в загальному платоспроможному попиті.

Визначено порядок оцінювання фінансової стійкості підприємства. Наведено характеристику трьох етапів, головним з яких вважаємо другий – оцінювання запасу фінансової стійкості. Визначальними індикаторами, які описують стан аналізованого підприємства є показники фінансової стійкості. Їх представлено в детальному описі, що дозволяє нам збагатити знання та удосконалити практичні навички вже у процесі розрахунку та аналізу.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТОВ «БЛАГОВІСТЬ»

2.1. Характеристика фінансово-господарської діяльності СТОВ «Благовість»

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Благовість» утворене на засадах угоди його учасників, шляхом об'єднання їх грошових внесків з метою одержання прибутку.

Місце знаходження та юридична адреса товариства: 38132, Україна, Полтавська область Зіньківський район, село Дейкалівка, вулиця Фрунзе, 55 а. Товариство створилося з метою здійснення виробничо-господарської, інвестиційної та іншої діяльності для отримання на цій основі максимального прибутку учасників товариства.

Предметом діяльності Товариства є:

- виробництво сільськогосподарської продукції;
- вирощування зернових та технічних культур;
- ведення товарного сільськогосподарського виробництва;
- переробка і реалізація виробленої товариством продукції;
- селекція насіння та виведення нових сортів, високоякісних сортів;
- удосконалення технології вирощування нових зернових та технічних культур, впровадження нових інтенсивних технологій;
- вихід на міжнародний ринок реалізації сільськогосподарської продукції; проведення ефективної зовнішньоекономічної діяльності з метою завезення елітних сортів насіння та новітніх технологій вирощування сільськогосподарської продукції;
- розведення великої рогатої худоби;
- розведення свиней, курей, гусей, риби, риби в ставках, кролів, нутрій, бджіл ;

- організація та ведення лісового господарства;
- проведення робіт по захисту сільськогосподарських культур від шкідників, бур'янів за рахунок впровадження біологічних препаратів;
- надання послуг в рослинництві;
- облаштування ландшафту;
- проведення робіт по підвищенню родючості ґрунтів;
- проведення авіахімічних робіт у сільському господарстві;
- розробка і впровадження у практику сільськогосподарського виробництва передових технологічних та інших засобів вирощування та переробки сільськогосподарської продукції;
 - переробка сільськогосподарської сировини, виробництво продуктів борошномельної промисловості, виробництво хлібобулочних, макаронних виробів, овочевих, плодово ягідних, м'ясних, молочних, рибних продуктів, виробів і напівфабрикатів з льону, коноплі, лісу пиломатеріалів, тощо, з застосуванням біологічних споруд;
 - заготівля, закупівля, у фізичних та юридичних осіб продукції сільськогосподарського виробництва, у тому числі за готівку;
 - зберігання, обробка, переробка, продаж сільськогосподарської продукції;
 - оптова торгівля квітами та іншими рослинами;
 - постачання засобів виробництва, паливно-мастильних матеріалів, мінеральних добрив, засобів захисту рослин, необхідних для виробництва сільськогосподарської продукції та продуктів переробки;
 - лізингові операції;
 - організаційно-методичне супроводження впровадження нових технологій;
 - технологічні, транспортні, меліоративні, будівельні, екологічно-відновні роботи в сільській місцевості;
 - біотехнологічне та інше ветеринарне обслуговування тварин і

племінна робота;

- телефонізація, газифікація, електрифікація в сільській місцевості;
- медичні, побутові, санітарно-курортні, науково-консультаційні послуги, послуги з ведення бухгалтерського обліку, аудиту і т.д.;
- організація і здійснення оптової і роздрібної комерційної торгівлі промисловими продовольчими товарами як власного виробництва, так і виготовленими іншими суб'єктами підприємницької діяльності;
- створення власних торгових мереж, крамниць, салонів, лотків, автокрамниць;
- роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах з перевагою продовольчого асортименту;
- благодійна діяльність, організація культурного відпочинку і дозвілля населення, організація видовищних заходів.

Органами управління Товариства є:

- загальні збори учасників - вищий орган управління Товариством;
- дирекція - виконавчий орган управління Товариства.
- органом контролю Товариства є ревізійна комісія, кількісний склад та порядок діяльності якої визначається Загальними зборами учасників.

Організаційно-управлінську структуру лінійно-функціонального підприємства представлено на рисунку 2.1.

Співпраця зазначених структурних підрозділів забезпечує ефективну діяльність підприємства.

Узагальнюючим показником діяльності підприємства є його прибуток, який формується як фінансовий результат за всіма видами діяльності: операційної, інвестиційної, фінансової. Операції формування та розподілу прибутку відображаються в звіті про фінансові результати підприємства (форма №2).

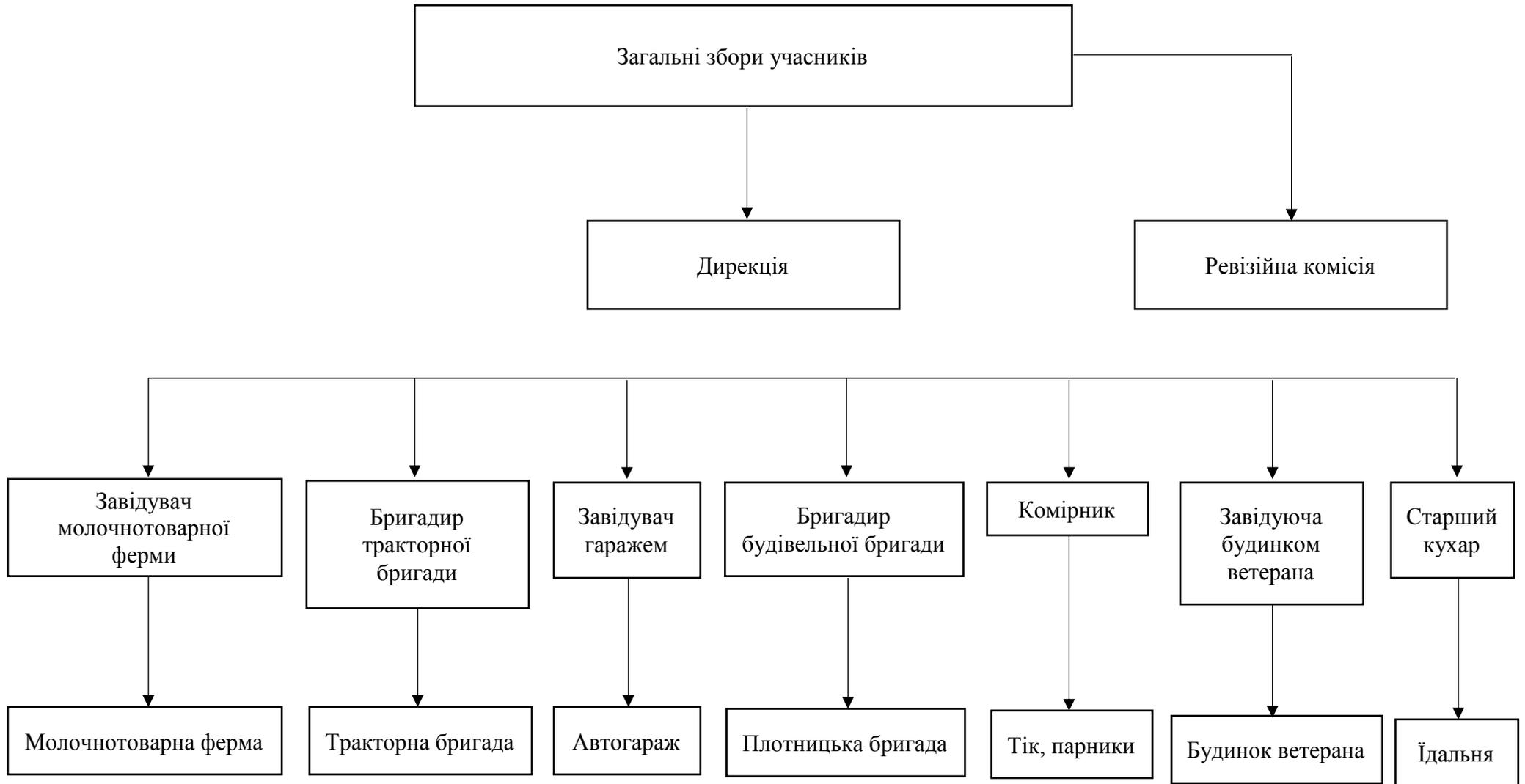

Рис. 2.1. Організаційно-управлінська структура СТОВ «Благовість»

Аналіз загальної суми прибутку підприємства здійснюють за таким алгоритмом: спочатку розраховують темп зростання прибутку за звітний рік порівняно з минулим роком, а потім цей показник – з даними плану (прогнозу) прибутку за звітний період. Такий аналіз доповнюють вивченням складових частин загальної суми прибутку, напрямів розвитку їх у звітному періоді, аналізом структури прибутку за звітний період.

Досконале вивчення та аналіз загальної суми прибутку на підприємстві здійснюють при використанні моделі економічного аналізу, яка оснований на даних фінансової звітності і будується у формі таблиці.

За даними моделі аналізу загальної суми прибутку можуть бути три варіанти аналітичних висновків:

I. Загальна оцінка виконання плану прибутку;

II. Зміна окремих складових частин прибутку і вплив цієї зміни на загальну суму прибутку;

III. Зміна темпів зростання загальної суми прибутку через вплив окремих складових частин.

За першого варіанта аналітичного висновку результати можуть бути такими:

- план за загальною сумою прибутку виконано;
- план за загальною сумою прибутку перевиконано;
- план за загальною сумою прибутку не виконано.

За другого варіанта аналітичного висновку:

- зміна окремих складових частин прибутку збільшує його загальну суму прибутку;
- зміна окремих частин прибутку зменшує його загальну суму прибутку.

За третього варіанта аналітичного висновку:

- темп зростання загальної суми прибутку порівняно з минулим роком збільшується;

– темп зростання загальної суми прибутку порівняно з минулим роком зменшується.

Аналіз фінансових результатів здійснюється на основі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати».

У процесі аналізу фінансових результатів необхідно:

- 1) проаналізувати рівень і динаміку фінансових результатів;
- 2) оцінити темпи зростання прибутку в цілому та окремих його складових;
- 3) виявити чинники, що впливають на зміни прибутку, та визначити рівень їх впливу;
- 4) оцінити рівень рентабельності підприємства;
- 5) виявити резерви збільшення прибутку;
- 6) проаналізувати розподіл прибутку та оцінити його раціональність.

Аналіз доходів та витрат підприємства має велике значення в системі загальної оцінки роботи суб'єкта господарювання. Це пов'язано з тим, що доходи та витрати мають безпосередній вплив на загальний фінансовий результат діяльності підприємства, який може мати як позитивний, так і негативний характер.

Значення аналізу доходів та витрат підприємства полягає в обґрунтуванні шляхів збільшення доходів та скорочення витрат підприємства.

На підприємстві використовуються такі показники доходів і витрат підприємства: доходи від реалізації продукції; доходи від інших операцій; доходи від надзвичайних операцій; адміністративні витрати; витрати на збут; фінансові витрати; витрати від участі в капіталі.

Величину фінансового результату діяльності підприємства безпосередньо визначає загальний обсяг доходів та витрат підприємства.

Динаміку проведення операцій формування й розподілу прибутку підприємства проаналізуємо в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз формування та розподілу прибутку СТОВ «Благовість»,

тис. грн.

№ з/п	Показник	Рядок Ф№2	Розрахунок	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Абсолютне відхилення	
							2018/2017	2018/2017
1	2	3	4	5	6	7	(6-5)	(7-6)
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000		80011	93443	105199	13432	11756
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050		-48825	-68446	-71666	-19621	-3220
3	Валовий прибуток	2090	(p1-p2)	31186	24997	33533	-6189	8536
4	Інші операційні доходи	2120		1652	820	1586	-832	766
5	Сумарні операційні доходи	(2000+2120)	(p1+p4)	81663	94263	106785	12600	12522
6	Адміністративні витрати	2130		-1717	-2392	-3333	-675	-941
7	Витрати на збут	2150		0	0	0	0	0
8	Інші операційні витрати	2180		-1552	-1608	-5370	-56	-3762
9	Сумарні операційні витрати	(2050+2130+2150+2180)	(p2+p6+p7+p8)	-52094	-72446	-80369	-20352	-7923
10	Прибуток від операційної діяльності	2190	(p5-p9)	29569	21817	26416	-7752	4599
11	Дохід від інвестиційної та фінансової діяльності	(2200+2220+2240)		117	266	658	149	392
12	Витрати від інвестиційної та фінансової діяльності	(2250+2255+2270)		343	545	1687	2020	11420
13	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	2290	(p10+p11-p12)	29343	21538	25387	-7805	3849
14	Витрати з податку на прибуток	2300		0	0	0	0	0
15	Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	(p13-p14)	29343	21538	25387	-7805	3849
16	Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		0	0	0	0	0
17	Сукупний дохід	2465	(p15+p16)	29343	21538	25387	-7805	3849

Проаналізувавши формування й розподіл прибутку на підприємстві необхідно зробити висновок, що чистий дохід (виручка) від реалізації продукції у 2017 році становить 80011 тис. грн., у 2018 році він зріс до 93443 тис. грн., а у 2019 році - до 105199 тис. грн., що відбулося значною мірою за рахунок збільшення валового прибутку. Собівартість реалізованої продукції на 2017 рік становить 48825 тис. грн., у 2018 вона становить 68446 тис. грн.. У 2019 році собівартість продовжує збільшуватись і становить 71666 тис. грн.

Валовий прибуток підприємства складає різницю між отриманим чистим доходом і собівартістю продукції. У 2017 році він становить 31186 тис. грн., у 2018 році зменшується до 24997 тис. грн., а в 2019 зростає до – 33533 тис. грн..

У 2019 році СТОВ «Благовість» знову почало збільшувати свою прибутковість яка становить 25387 тис.грн. У 2018 році прибуток склав 21538 тис. грн. Дані показники значною мірою залежать від врожайності агрокультур, яка в свою чергу від погодніх умов.

Таблиця 2.2

Аналіз динаміки показників дослідження доходів і витрат підприємства
СТОВ «Благовість» за 2017-2019 роки

Показник	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+, -), тис.грн.	Темп росту, %	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+, -), тис.грн.	Темп росту, %
	тис.грн	тис.грн			тис.грн	тис.грн		
1	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Доходи	81780,00	94263,00	12483,00	115,26	94263,00	106785,00	12522,00	113,28
2. Витрати	52437,00	72446,00	20009,00	138,16	72446,00	80369,00	7923,00	110,94
3. Прибуток (збиток) від звичайної діяльності (п.1 - п.2)	29343,00	21817,00	-7526,00	74,35	21817,00	26416,00	4599,00	121,08
4. Середньорічна вартість активів	60129,00	114167,50	54038,50	189,87	41421,50	143804,50	102383,00	347,17
5. Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг)	80011,00	93443,00	13432,00	116,79	48963,00	105199,00	56236,00	214,85

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
6. Рентабельність активів, % (п.3 : п.4)	0,49	0,19	-0,30	39,00	0,53	0,18	-0,34	34,88
7. Рентабельність продаж, % (п.3 : п.5)	0,37	0,23	-0,14	63,10	0,45	0,25	-0,19	56,35
8. Рентабельність витрат, % (п.3 : п.2)	0,56	0,30	-0,26	53,78	0,30	0,33	0,03	109,14
9. Виручка від реалізації в 1 грн. доходів (п.5 : п.1)	0,98	0,99	0,01	101,15	0,52	0,99	0,47	189,66
10. Доходи на 1 грн. активів (п.1 : п.4)	1,36	0,83	-0,53	60,71	2,28	0,74	-1,53	32,63
11. Доходи на 1 грн. витрат (п.1 : п.2)	1,56	1,30	-0,26	83,41	1,30	1,33	0,03	102,12

Зобразимо структуру доходів та витрат на рисунку 2.2.

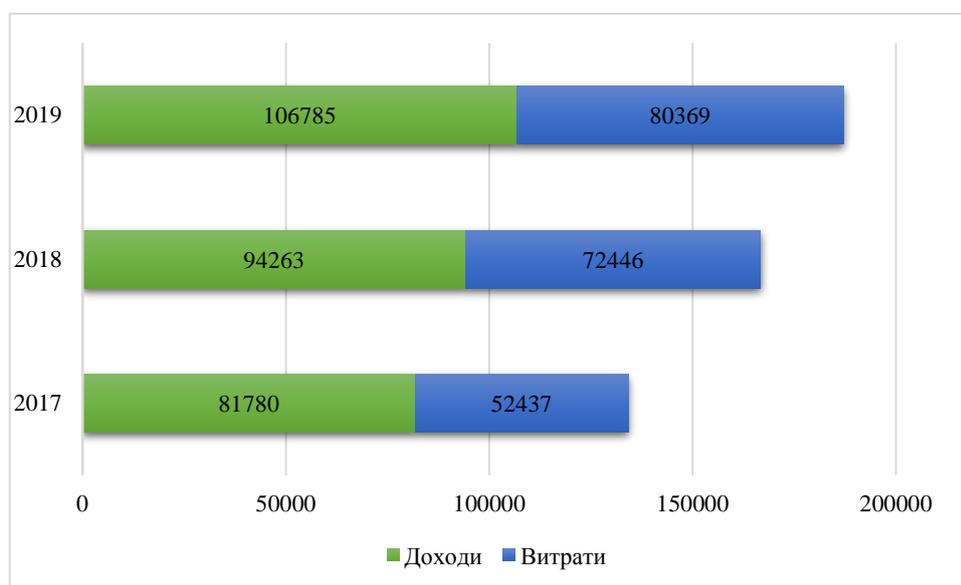

Рис. 2.2. Динаміка доходів та витрат СТОВ «Благовість» за 2017 – 2019 роки

Провівши аналіз динаміки показників дослідження доходів і витрат підприємства СТОВ «Благовість» за 2017 – 2019 роки потрібно зробити відповідні висновки. Протягом аналізованого періоду спостерігається збільшення доходів і витрат у 2019 році. Така тенденція в свою чергу говорить про стабільну діяльність підприємства і отримання прибутку від звичайної діяльності.

Розрахувавши показник рентабельності активів варто відзначити, що на одну гривню активів у 2017 році припадає 0,49 гривні чистого прибутку. Ефективність управління підприємством у цьому році є достатньою. У 2018 році показник рентабельності активів складав 0,19 грн, що є достатнім. У 2019 році на 1 гривню активів припадало 0,18 гривень чистого прибутку.

Оскільки рентабельність продаж характеризує розмір прибутку, що надходить на підприємство з кожної гривні від продажу продукції (робіт, послуг), то такий розмір прибутку у 2017 році становить 0,37 гривень, в 2018 році 0,23, а в 2019 році – 0,25 гривень. Відбувся спад даного показника, така тенденція є негативною для підприємства і характеризує те, що потрібно застерігатися.

Оскільки рентабельність витрат показує скільки підприємство має прибутку з кожної гривні, витраченої на виробництво і реалізацію продукції, то можна сказати що таке значення у 2017 році становить – 0,56 гривень, в 2018 році цей показник становив 0,30 гривень, а в 2019 році – 0,33 гривень. Тобто на кінець розрахункового періоду відбувається зниження кількості прибутку отриманого підприємством з кожної гривні, витраченої на виробництво і реалізацію продукції, що може свідчити про високу ефективність виробничої діяльності підприємства.

На одну гривню доходів підприємства припадає 0,98 гривень виручки від реалізації у 2017 році, у 2018 році 0,99, та у 2019 показник збільшився до 0,99. Така тенденція є позитивною оскільки збільшується виручка від реалізації, що є наслідком розширення виробничо-збутової діяльності.

Доходи на одну гривну активів мають найбільше значення у 2017 році – 1,36. В подальші роки показник зазнає зниження. Така тенденція свідчить про зниження прибутковості активів.

Здійснивши аналіз динаміки показників доходів і витрат варто зазначити, що на кінець досліджуваного періоду спостерігається зростання прибутковості підприємства і відбувається більш ефективне використання всіх наявних ресурсів.

2.2. Аналіз ділової активності, ліквідності та платоспроможності СТОВ «Благовість»

Показники ліквідності характеризують оптимальність складу та структури активів і пасивів підприємства з позиції забезпечення його платіжної спроможності. Показники фінансової стійкості дозволяють оцінити платоспроможність у довгостроковій перспективі та рівень фінансового ризику. Показники оборотності характеризують ефективність використання майна та рівень ділової активності підприємства. Проблема застосування системи показників полягає у її найбільш раціональному підборі, що, з одного боку, дозволило б уникнути їх дублювання (за економічним змістом), а, з іншого – охопити всі важливі характеристики досліджуваного об'єкта. При цьому значущість різних характеристик може варіювати, що необхідно враховувати особливо при розрахунку інтегральних показників фінансового стану. Від чіткості визначення категорії фінансового стану як об'єкту дослідження залежить і правильний підбір аналітичного інструментарію. Логіка побудови дефініції економічної категорії «фінансовий стан підприємства» передбачає її розгляд передусім з позиції відтворювального процесу і підпорядкування законам ринку. В цілому дана категорія розкриває економічні відносини, що охоплюють широке коло грошових відносин, пов'язаних із формуванням, розміщенням і використанням фінансових ресурсів, грошових коштів, капіталу, доходів у процесі їх кругообігу, які

формують фінансовий механізм забезпечення соціально-економічного розвитку підприємства, здатність його функціонувати та розвиватися в змінному зовнішньому середовищі, поточні та перспективні можливості задовольняти вимоги кредиторів, а також інвестиційну привабливість. З одного боку фінансовий стан підприємства, як основа його конкурентоспроможності відображає реальні та потенційні можливості підприємства, які формуються в процесі виробничої, комерційної, фінансової та інвестиційної діяльності, здатність до самофінансування, характеризує рівень забезпеченості фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування і розвитку підприємства в довгостроковій перспективі, доцільність їх розміщення й ефективність використання. А з іншого – визначає фінансові взаємовідносини з іншими юридичними та фізичними особами, здатність підприємства функціонувати в зовнішньому середовищі, його потенціал у діловому співробітництві, дозволяє оцінити інвестиційну привабливість, визначити позицію підприємства у вітчизняних та інших рейтингах. Фінансовий стан змінюється тією чи іншою мірою практично після кожної господарської операції. До того ж, його динаміка визначається розвитком підприємства на різних фазах життєвого циклу. Проте традиційні показники фінансового стану мають відмінні (а відтак – складнопорівнювані) характеристики динамічності. Тому виникає об'єктивна необхідність удосконалення методичного підходу до аналізу фінансового стану підприємства з врахуванням його змінюваності. Так, показники фінансової стійкості та ліквідності визначаються на фіксований момент часу і не показують стану між моментами на початок та на кінець звітної періоду. У цьому контексті статичність цих показників об'єктивна, оскільки вони визначаються на основі фіксованих залишків фінансової звітності, крім того, платоспроможність – це здатність розрахуватись за зобов'язаннями у визначений період (момент настання зобов'язання). Проте з іншого боку, здатність, яка виникає на певний момент часу є наслідком процесу, що має певний набір якісних і динамічних характеристик. Так, ліквідність (якщо

розглядати її не тільки з погляду платіжного чи бухгалтерського балансу) характеризується певною якістю, властивостями активів, а також, особливостями джерел формування активів і залежить від ефективності їх використання. Ці властивості у свою чергу зумовлюються впливом ряду внутрішніх і зовнішніх факторів, пов'язаних із якістю виробничих засобів, кваліфікацією персоналу, рівнем організації виробничого процесу, складом і умовами формування власних і залучених джерел засобів тощо, які й визначають динаміку процесу формування та використання активів. З огляду на діалектику розуміння динамічності показників встановлено, що вищою динамічністю характеризуються показники ділової активності, а показники оборотності оборотних активів, які визначаються на основі даних за період, відображають ефективність процесу їх використання. На підґрунті системного підходу встановлено, що обґрунтування системи показників і їх динамічності тісно пов'язане з урахуванням взаємозв'язків між окремими групами показників фінансового стану. У цьому контексті важливо дослідити взаємозалежності фінансової стійкості та ділової активності, оскільки вони відображають два найважливіші у фінансовому менеджменті критерії – ефективність і ризик.

Проаналізуємо ділову активність СТОВ «Благовість» за три роки. Результати занесемо в таблицю 2.3.

Таблиця 2.3

Коефіцієнти оборотності СТОВ «Благовість» за 2015-2017 роки

№	Показники	роки			темп зростання,%	
		2017	2018	2019	2018/2017	2019/2018
1	2	3	4	5	6	7
1	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,33	1,12	1,08	84,21	96,43
2	Коефіцієнт ефективності використання ресурсів	0,49	0,26	0,26	53,06	100,00
3	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	8,86	4,32	3,24	48,76	75,00

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6	7
4	Коефіцієнт кредиторської заборгованості	10,72	5,15	5,39	48,04	104,66
5	Тривалість оборотності дебіторської заборгованості	41	83	111	203,25	133,33
6	Тривалість оборотів кредиторської заборгованості	34	70	67	205,60	95,55
7	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	1,91	0,85	0,91	44,50	107,06
8	Період обороту власного капіталу	1,1	0,99	0,89	90,00	89,90

Отже, підводячи підсумок розрахунку та аналізу показників оборотності можна зробити висновок, що їх динаміка за період 2017-2019 рр. заслуговує посередній оцінці. Коефіцієнти зазнають коливання порівняно з кожним роком і не завжди в кращу сторону. Певне зміцнення фінансової стійкості відбувалось на фоні негативної динаміки активів, що свідчить про зменшення зобов'язань підприємства.

Під фінансовим циклом слід розуміти період, який починається з моменту оплати постачальником за матеріали (погашення кредиторської заборгованості) й закінчується у момент надходження грошей від покупців за відвантажену продукцію. Тривалість фінансового циклу СТОВ «Благовість» можна побачити на рисунку 2.3.

За всі три аналізовані роки на підприємстві не вистачає коштів для фінансування своєї поточної діяльності. Найбільше значення фінансового циклу становить у 2017 році – 403 днів, тобто в цьому році є найбільша потреба підприємства у грошових коштах для придбання виробничих оборотних коштів. Найменше ж значення фінансового циклу у 2018 році – 224 днів.

При цьому середньорічна дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги у 2017 році складає 6811 тис. грн., у 2018 – 11014 тис. грн., а в 2019 році спадає до 4521 тис. грн.. Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги у аналізованих роках має найбільше значення у 2018 році – 15169 тис. грн. Динаміку зображено на рисунку 2.4.

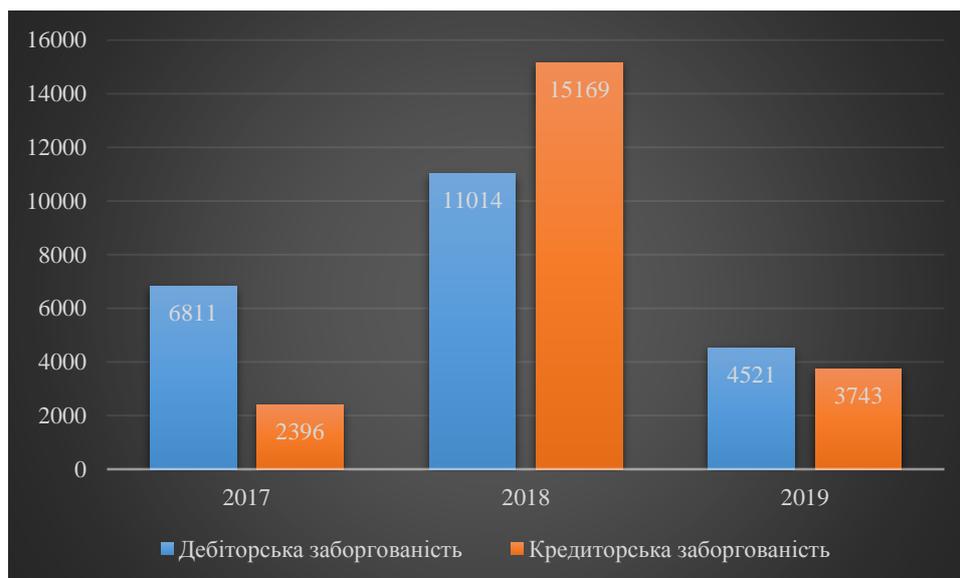

Рис. 2.4. Динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості СТОВ «Благовість» за 2017-2019 рр.

В цілому за результатами даних розрахунків відзначаємо, що політика підприємства має бути направлена на зменшення даних потоків оборотності запасів.

Ліквідність – здатність активів при визначених обставинах перетворюватись із натурально-речової форми у грошову. Об'єктивний аналіз ліквідності підприємства дає змогу своєчасно оцінити рівень забезпеченості грошовими ресурсами, задіяти важелі їх доцільного, ефективного розміщення та використання. Збільшення взаємних неплатежів, недостатність оборотних коштів призводить до ризику незбалансованої ліквідності, що в результаті відбивається на перспективах подальшого існування підприємства. В умовах економічної нестабільності та кризового стану для більшості українських

підприємств аналіз ліквідності є важливим елементом стратегії управління їх фінансовими ресурсами.

При оцінюванні ліквідності проводять розрізняють поняття ліквідності активів, балансу та підприємства. Ліквідність активів – можливість легко реалізувати чи перетворити матеріальні та нематеріальні активи в гроші. Чим легше обернути актив на гроші, тим ліквіднішим він є.

Ліквідність балансу – ступінь покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких у грошову форму відповідає терміну погашення зобов'язань та досягається встановленням рівності між зобов'язаннями та активами підприємства.

Ліквідність підприємства – мобільність підприємства, його можливість (при виникненні певних обставин) за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел оперативно шукати резерви платіжних засобів, необхідних для покриття всіх необхідних платежів по мірі настання їх терміну.

Для оцінки реального рівня ліквідності підприємства необхідно додатково скласти ліквідний баланс та провести аналіз ліквідності балансу. Ліквідний баланс формується поетапно:

- 1) статті активу групують за ступенем їхньої ліквідності на чотири групи (агрегати) та розміщують в порядку зменшення ліквідності;
- 2) статті пасиву групують за строками їхнього погашення на чотири групи (агрегати) та розміщують в порядку збільшення термінів.

Аналіз ліквідності балансу підприємства за допомогою абсолютних показників здійснюється шляхом:

- 1) виявлення надлишків або недостачі платіжних засобів за відповідними групами активів та пасивів підприємства [10, с.319];
- 2) порівняння підсумків згрупованих активів і пасивів [4, с.330].

Отже, аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні засобів по активу, згрупованими за ступенем їх ліквідності і розташованими у порядку зменшення ліквідності, з пасивами, згрупованими за терміном їх погашення у порядку зростання термінів.

Баланс ліквідності відобразимо в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Баланс ліквідності СТОВ «Благовість» за 2017-2019 роки

Актив	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Пасив	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Надлишок +, -		
								2017 рік	2018 рік	2019 рік
Група А1 Грошові кошти	851	1195	1045	Група П1 Поточні зобов'язання КЗ за товари, роботи	11375	28494	15527	-10524	-27299	-14482
Група А2 Дебіторська заборгованість, Готова продукція	13538	29743	35286	Група П2 Короткострокові креди банку	0	3596	1410	13538	26147	33876
Група А3 Виробничі запаси, незаверш. виробництво	56712	65653	62388	Група П3 Довгострокові зобов'язання	1460	1956	4395	55252	63697	57993
Група А4 Необоротні активи	24202	39441	52858	Група П4 Власний капітал	82468	105582	131655	-58266	-66141	-78797
Баланс гр.1+2+3+4	95303	136032	151577	Баланс гр.1+2+3+4	95303	136032	151577	0	0	0

Слід відзначити, що в 2017 році майже ліквідні активи мають найменше значення, а в 2018 році спостерігається найбільша сума майже ліквідних активів, збільшуються грошові кошти, але це збільшення не впливає на виконання першої умови ліквідності балансу, тобто протягом 2017-2019 років сума грошових коштів у національній та іноземній валюті, а також поточних фінансових інвестицій була недостатньою для покриття поточних зобов'язань. Це є негативною тенденцією для нашого підприємства, оскільки грошові кошти повинні перевищувати поточні зобов'язання і кредиторську заборгованість.

Аналізуючи ліквідність ($A2 > P2$) як наслідок, на кінець 2017 року підприємство мало надлишок середньоліквідних активів у розмірі 13538 тис. грн., на кінець 2018 року – надлишок у сумі 26147 тис. грн., у 2019 році перевищення середньоліквідних активів над короткостроковими пасивами становило 33876 тис. грн.

Разом з тим протягом 2017, 2018 та 2019 років відбувається зростання виробничих запасів, сформованих за рахунок залучених коштів, а також дебіторська заборгованість. Наявний платіжний надлишок по цих групах теоретично можна спрямувати на покриття нестачі коштів для найбільш строків зобов'язань.

Отже, з вище наведеного можна зробити висновок, що внаслідок виконання необхідних умов баланс СТОВ «Благовість» є досить ліквідним.

Далі визначаємо показники ліквідності, котрі застосовуються для оцінювання здатності підприємства виконувати свої поточні зобов'язання. Вони дають уявлення про платоспроможність підприємства на даний момент та у випадку надзвичайних подій (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Основні показники ліквідності СТОВ «Благовість» за 2017–2019 рр.

Показник	2017	2018	2019	Темп зростання,%	
				2018/2017	2019/2018
1	2	3	4	5	6
Власний оборотний капітал	59517	68097	83192	114,416	122,17
Загальний коефіцієнт ліквідності (покриття)	6,23	3,39	6,36	54,41413	187,61
Коефіцієнт швидкої ліквідності	5,28	2,70	5,86	51,13636	217,04
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,07	0,04	0,07	57,14286	175
Коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей	4,99	2,05	3,68	41,08216	179,51
Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості	1,19	0,93	2,08	78,15126	223,66

Таким чином протягом 2019 року спостерігається покращення значень основних показників ліквідності. Однак в 2018 році позитивна тенденція розвитку діяльності підприємства в розрізі ліквідності була дещо гіршою, відбулося зменшення значень основних показників ліквідності активів підприємства, що призводить до незначного зниження фінансової стійкості підприємства (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Динаміка основних показників ліквідності СТОВ «Благовість» за 2017-2019 рр.

Розроблення теоретичних і методичних засад оцінювання платоспроможності суб'єктів господарювання є об'єктом дослідження як вітчизняних науковців, так і закордонних. Більшість науковців дотримуються думки, що ліквідність характеризує спроможність підприємства в найкоротший час і з найменшими витратами перетворити активи на грошові кошти, а платоспроможність – здатність підприємства виконувати зобов'язання перед кредиторами. При цьому, іноді «ліквідність» вважають більш містким поняттям [1], або ототожнюють «платоспроможність» з «фінансовою стійкістю» підприємств [2, 11].

Платоспроможність характеризується можливістю і здатністю підприємства своєчасно й повністю виконувати свої фінансові зобов'язання. Основним ознаками платоспроможності є наявність у достатньому обсязі коштів на поточному рахунку, відсутність простроченої кредиторської заборгованості та інше.

Поточна платоспроможність характеризує поточний стан розрахунків на підприємстві та аналізується на основі даних про його фінансові потоки: приток грошових коштів має забезпечувати покриття поточних зобов'язань господарюючого суб'єкта.

Перспективна платоспроможність визначає можливість підприємства у майбутньому розраховуватись за своїми короткостроковими боргами і досліджується переважно за допомогою показників ліквідності (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Основні показники платоспроможності СТОВ «Благовість»
за 2017-2019 рр.

Показник	2017	2018	2019	Темп зростання,%	
				2018/2017	2019/2018
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт забезпеченості оборотними активами	0,84	0,72	0,84	85,71	116,67
Коефіцієнт загальної платоспроможності (фінансового левериджу)	0,02	0,02	0,03	100,00	150,00
Коефіцієнт оцінки довгострокової платоспроможності	7,43	4,47	7,60	60,16	170,02
Коефіцієнт відновлення	1,98	0,99	3,92	50,00	395,96
Частка кредиторської заборгованості у власному капіталі й дебіторській заборгованості	0,02	0,13	0,04	650,00	30,77
Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами	0,70	0,63	0,60	90,00	95,24

Отже, розрахувавши показники платоспроможності на підприємстві можна сказати, що коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами протягом досліджуваного періоду перевищує нормативне значення 0,5. Тенденція до збільшення є позитивною для підприємства, так як оборотні активи забезпечені власними оборотними коштами.

Коефіцієнт фінансового лівериджу характеризує можливість погашення довготермінових позик і здатність підприємства функціонувати тривалий час. Значне зростання позикового капіталу є ризиковим для підприємства. Коефіцієнт фінансового лівериджу у 2017 та 2018 році становить 0,02, а у 2019 – 0,03. Показник є позитивним для підприємства, так як чим менше значення даного коефіцієнта, тим менша заборгованість підприємства і вища оцінка рівня довготермінової заборгованості. Динаміка основних показників зображена на рисунку 2.6.

Рис. 2.6. Динаміка основних показників платоспроможності СТОВ «Благовість» за 2017-2019 рр.

Отже, оцінюючи платоспроможність СТОВ «Благовість» за 2017-2019 рр. можна визначити, що воно є платоспроможним, оскільки підприємство має залишок на розрахунковому рахунку, не має простроченої заборгованості та заборгованості, що потребує негайного погашення.

2.3. Оцінювання фінансової стійкості підприємства

Фінансова стабільність держави визначається оцінкою фінансової стійкості підприємств, а головне місце аграрного сектору в економіці зумовлює необхідність забезпечення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств. У ринкових умовах аграрні виробники самостійно залучають фінансові ресурси, намагаються ефективно їх розміщувати з метою забезпечення безперебійної підприємницької діяльності, здійснюють самостійний пошук контрагентів. А в сучасних умовах фінансова стійкість стає якісною характеристикою фінансових можливостей підприємства та його партнерів.

Фінансова стійкість підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Вона пов'язана з рівнем залежності від кредиторів та інвесторів і характеризується співвідношенням власних і залучених коштів. Цей показник дає загальну оцінку фінансової стабільності.

Фінансова стійкість підприємства –це такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу, при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику. Найважливішою формою стійкості підприємства є його спроможність розвиватися в умовах внутрішнього і зовнішнього середовища. Для цього підприємство повинно володіти гнучкою структурою фінансових ресурсів і у разі необхідності мати можливість залучати позикові кошти, тобто бути кредитоспроможним. Кредитоспроможним є підприємство за наявності у нього передумов для отримання кредиту і спроможності своєчасно повернути отриману позику зі сплатою відсотка за рахунок прибутку або інших джерел [3]. З цього визначення випливає ще один аспект фінансової стійкості – розвиток підприємства, зростання прибутку та капіталу.

У системі складових елементів фінансової стабільності підприємства фінансова стійкість займає одне із головних місць. Тому необхідним є пошук шляхів досягнення певного ступеня фінансової стійкості підприємства. Для забезпечення фінансової стабільності функціонування підприємства у перспективі необхідно визначати конкретний рівень фінансової стійкості та здійснювати її кількісну оцінку. Велике значення мають визначення «певного ступеня» фінансової стійкості, низки чинників, що обумовлюють межу стійкості, обґрунтованості методичних підходів до її оцінки, особливо в умовах економіки кризового періоду.

Основою фінансової стійкості підприємства є оптимальне співвідношення різних джерел фінансування його діяльності, що ґрунтується на двох принципово протилежних позиціях. З одного боку, залучення коштів є вигідним, оскільки додатковий капітал створює умови для розвитку бізнесу та отримання прибутку, з другого боку – саме запозичені кошти створюють досить великі фінансові ризики, які можуть призвести до негативних наслідків у діяльності підприємства. Фінансування діяльності підприємства може відбуватися за рахунок власних, залучених та запозичених коштів. Фінансування тільки власними джерелами, як правило, практично не можливе. Підприємство, яке використовує власний капітал, має найвищу фінансову стійкість, але не має можливості розвиватися, оскільки не може сформувати необхідний додатковий обсяг активів і не використовує фінансові можливості приросту прибутку на вкладений капітал. Суб'єкти господарювання, які використовують запозичений капітал, мають великі можливості фінансування своєї діяльності, а також можливості щодо приросту фінансової рентабельності, проте генерують фінансові ризики і загрозу банкрутства.

Стійкий фінансовий стан підприємства свідчить про його спроможність вчасно розраховуватись з поточною заборгованістю, підтримувати платоспроможність у несприятливих обставинах, збільшувати обсяги реалізації та отримувати прибуток. Фінансова стійкість забезпечує стабільну

платоспроможність на перспективу, в основі якої лежить збалансованість активів і пасивів, доходів і витрат та грошових потоків. Фінансова стійкість – це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у зовнішньому і внутрішньому середовищі, яке змінюється; що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах припустимого рівня ризику.

Оцінювання фінансової стійкості доцільно здійснювати на основі комплексу показників поетапно. У світовій і вітчизняній обліково-аналітичній практиці розроблено основні показники фінансової стійкості. Фінансово-економічні коефіцієнти та абсолютні показники фінансової стійкості визначаються за інформацією бухгалтерського балансу і характеризують фінансову стабільність підприємства з погляду співвідношення власних і залучених фінансових ресурсів.

Проведемо аналіз фінансової стійкості на основі розрахунку показників (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Показники фінансової стійкості СТОВ «Благовість»

№ п/п	Найменування показника	2017	2018	2019	2018/2017	2019/2018
1	2	3	4	5	6	7
1	Наявність власних коштів підприємства	58057	66141	78797	1,14	1,19
2	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,88	0,79	0,90	0,90	1,14
3	Коефіцієнт фінансової автономії	0,87	0,78	0,87	0,90	1,12
4	Коефіцієнт фінансової залежності	1,16	1,29	1,15	1,11	0,89
5	Коефіцієнт фінансового ризику	0,16	0,29	0,15	1,81	0,52
6	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,72	0,64	0,63	0,89	0,98
7	Коефіцієнт покриття запасів	1,05	0,86	1,30	0,82	1,51
8	Коефіцієнт загальної заборгованості	0,14	0,27	0,12	1,93	0,44
9	Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу	6,43	3,47	6,61	0,54	1,90

Залежність показників фінансової стійкості від наявності власних коштів наведено на рисунку 2.7.

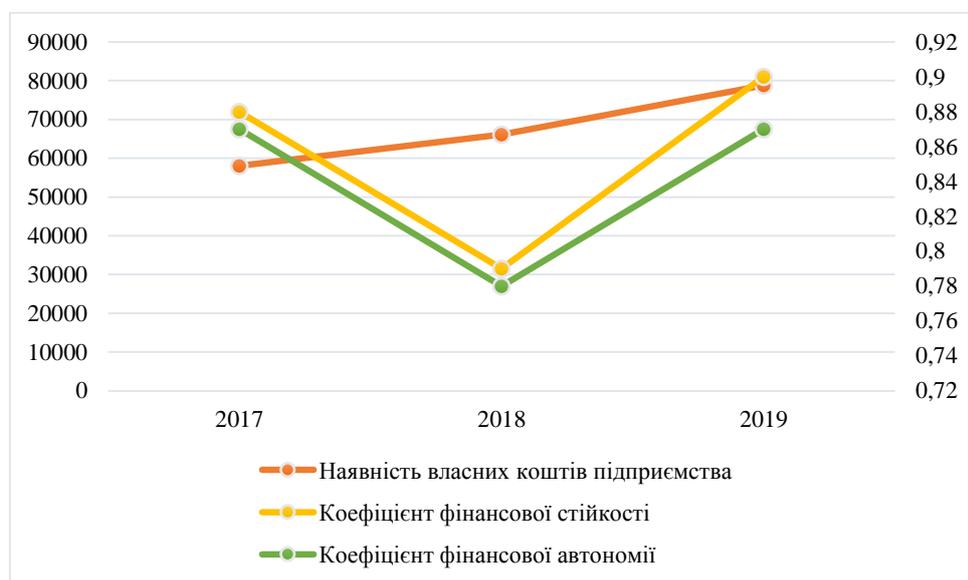

Рис. 2.7. Залежність показників фінансової стійкості СТОВ «Благовість» від наявності власних коштів

Власники підприємства зацікавлені в оптимізації власного капіталу та в мінімізації позикових ресурсів у загальному обсязі джерел фінансування. Кредитори оцінюють фінансову стійкість позичальника за величиною власного капіталу й можливістю попередження банкрутства. За допомогою аналізу коефіцієнтів можна виявити сильні й слабкі позиції підприємства. Управлінці використовують ці дані для контролю діяльності підприємства, щоб не допустити банкрутства. Важливим є й те, що аналіз коефіцієнтів дає змогу ліпше зрозуміти взаємозв'язок між балансом і звітом про доходи.

На сучасному етапі підприємствам доцільно звернути увагу на такі внутрішні фактори забезпечення запасу фінансової міцності та беззбиткової діяльності: вартість сировини, її доступність, стосунки з постачальниками; величина і структура витрат виробництва відносно конкурентів; номенклатура товарів (послуг) і можливості їх розширення; життєвий цикл основних продуктів; цінова політика і гнучкість встановлення цін; можливість

отримання кредитів; оборотний капітал, його гнучкість; витрати обігу та можливості їх зниження; можливість використання альтернативних фінансових стратегій; досвід та персональна кваліфікація працівників; форми та методи матеріального стимулювання.

Отже, в загальному аналізуючи показники фінансової стійкості СТОВ «Благовість» можна сказати, що вони знаходяться на високому рівні, що свідчить про фінансову стійкість підприємства та незалежність його від зовнішніх кредиторів та інвесторів.

Провівши розрахунки ми можемо визначити тип фінансової стійкості СТОВ «Благовість». Так як всі запаси підприємства покриваються власними коштами, тобто підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів, що трапляється вкрай рідко, то трикомпонентний показник має вигляд:

$$S = \{1,1,1\},$$

$$B > 3п.$$

Таким чином ми бачимо, що СТОВ «Благовість» має абсолютну фінансову стійкість, тобто підприємство не перебуває на межі банкрутства.

Проаналізуємо показник, що характеризує вид джерел фінансування матеріальних оборотних коштів у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Класифікація типу фінансового стану СТОВ «Благовість»

Показник	2017	2018	2019
Загальна величина запасів	49998	59320	56087
Наявність власних коштів	58057	66141	78807
Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал)	59517	68097	83202
Наявність загальних коштів	59517	86798	84612
$\Phi_{\text{в}} = \text{В} - \text{Зп}$	8059	6821	22720
$\Phi_{\text{вд}} = \text{ВД} - \text{Зп}$	9519	8777	27115
$\Phi_{\text{зк}} = \text{ЗК} - \text{Зп}$	9519	27478	28525
Трикомпонентний показник фінансової стійкості $S(\Phi) = \{S1(\pm\Phi_{\text{в}}), S2(\pm\Phi_{\text{вд}}), S3(\pm\Phi_{\text{зк}})\}$	$S\{1,1,1\}$	$S\{1,1,1\}$	$S\{1,1,1\}$

Зобразимо динаміку наявності коштів на рисунку 2.8.

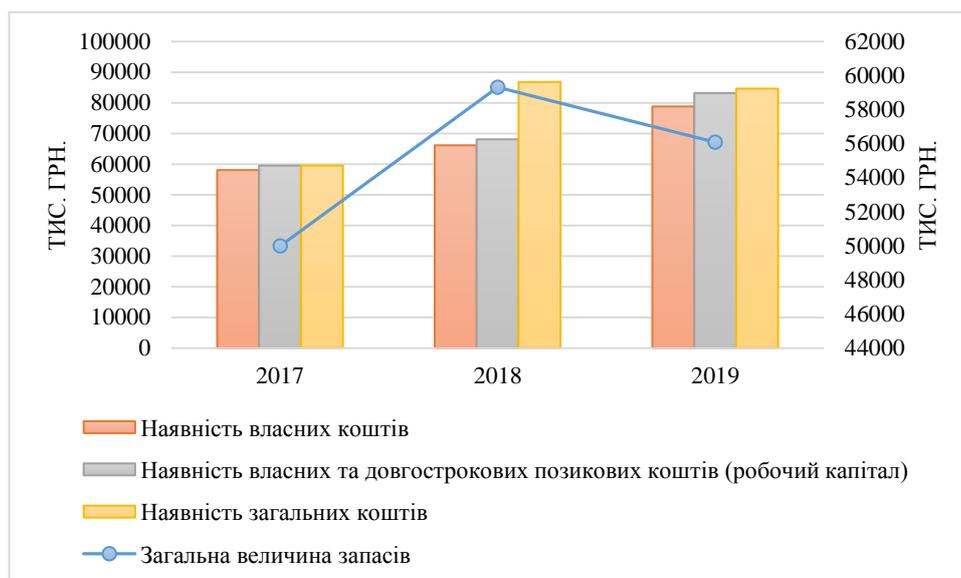

Рис. 2.8. Динаміка наявності коштів СТОВ «Благовість» за 2017-2019 рр.

За результатами розрахунків типу фінансової стійкості відзначаємо, що підприємство СТОВ «Благовість» характеризується абсолютною фінансовою стійкістю у 2017-2019 роках, коли загальних коштів підприємства вистачає для покриття власних запасів .

За даними таблиці можна зробити висновок, що загальна величина запасів на підприємстві на 2017 рік становить 49998 тис. грн., на 2018 рік їх сума збільшилась до 59320 тис. грн., на 2019 вони становлять 56087 тис. грн. Натомість на підприємстві на 2017 - 2019 рік достатньо наявних власних коштів. Так, на 2017 рік їх сума становить 58057 тис. грн., на 2018 - 66141 тис. грн., а на 2019 - 78807 тис. грн. Власні та довгострокові позикові кошти також з кожним роком мають тенденцію до зростання.

Таким чином, на основі аналізу коефіцієнтів фінансової стійкості можна виявити сильні і слабкі сторони підприємства, контролювати діяльність підприємства так, щоб не допустити банкрутства, а також виявити фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, які впливають на стан фінансової стійкості на аграрних підприємствах [7]: структура аграрної продукції, що випускається, її частка в загальному платоспроможному попиті на продукцію;

розмір статутного капіталу аграрного підприємства; розмір та структура витрат аграрних виробників, їх динаміка у порівнянні з прибутком; стан майна та фінансових ресурсів, включаючи запаси та резерви; економічні умови господарювання; -техніка та технологія аграрного виробництва; фінансово-кредитна законодавча база; соціальна та екологічна ситуація в країні; розвиток фінансового та страхового ринку для підприємств аграрного сектору.

Отже, об'єктом дослідження є сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Благовість» утворене на засадах угоди його учасників, шляхом об'єднання їх грошових внесків з метою одержання прибутку. Проведено дослідження видів діяльності підприємства, а також визначено організаційну структуру управління.

Проаналізовано рівень прибутковості та рентабельності підприємства за 2017-2019 рр. У 2018 році прибуток склав 21538 тис. грн. У 2019 році СТОВ «Благовість» знову почало збільшувати свою прибутковість, яка становить 25387 тис. грн. Слід відмітити специфіку діяльності досліджуваного підприємства: рівень прибутковості в даному випадку значною мірою залежать від врожайності агрокультур, яка в свою чергу – від погодних умов.

Проведено оцінювання рівня ділової активності, ліквідності та платоспроможності підприємства.

Протягом 2019 року спостерігається покращення значень основних показників ліквідності. У 2018 році позитивна тенденція розвитку діяльності підприємства в розрізі ліквідності була дещо гіршою, відбулося зменшення значень основних показників ліквідності активів підприємства, що призводить до незначного зниження фінансової стійкості підприємства.

Оцінюючи платоспроможність СТОВ «Благовість» за 2017-2019 рр. можна визначити, що воно є платоспроможним, оскільки підприємство має залишок на розрахунковому рахунку, не має простроченої заборгованості та заборгованості, що потребує негайного погашення.

Також в повній мірі проаналізовано фінансову стійкість СТОВ «Благовість». Відповідно всі результати винесено в таблиці та зображено на рисунках. Після проведених розрахунків можемо сказати, що досліджуване підприємство має добрий фінансовий стан. СТОВ «Благовість» має абсолютну фінансову стійкість, тобто не перебуває на межі банкрутства. Є платоспроможним, оскільки має залишок на розрахунковому рахунку, не має простроченої заборгованості та заборгованості, що потребує негайного погашення. Протягом аналізованого періоду спостерігається збільшення доходів і витрат. Така тенденція в свою чергу говорить про стабільну діяльність підприємства і отримання прибутку від звичайної діяльності.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТОВ «БЛАГОВІСТЬ»

3.1. Оцінювання запасу фінансової стійкості підприємства

Фінансово-економічні коефіцієнти та абсолютні показники фінансової стійкості визначаються за інформацією бухгалтерського балансу і характеризують фінансову стабільність підприємства з погляду співвідношення власних і залучених фінансових ресурсів. Водночас, оцінювання фінансової стійкості передбачає аналіз факторів формування показників, які характеризують стабільність функціонування підприємства з позиції забезпечення прибутковості операційної діяльності. Серед цих показників чільне місце посідають поріг рентабельності (ПР) та запас фінансової стійкості (ЗФС).

Чим менша величина порога рентабельності, тим більш фінансово стійким є підприємство. Проте в умовах суттєвого зростання операційного доходу одночасно зростають операційні витрати, а отже, і поріг рентабельності. Тому важливо забезпечити перевищення темпу приросту операційного доходу над темпом приросту порога рентабельності, в результаті чого відбуватиметься зниження частки порога рентабельності в доході та підприємство перебуває на межі банкрутства. Підприємство має хронічну прострочену заборгованість перед кредиторами, а відновлення платоспроможності без санації є майже неможливим [6].

Запас фінансової стійкості характеризує максимально допустимий процент зменшення операційного доходу доти, доки операційна діяльність залишатиметься беззбитковою. Він показує рівень захищеності, який є у підприємства на момент розрахунку та яким можна скористатися на випадок несприятливих обставин – зменшення обсягів виробництва чи реалізації продукції. Разом з тим, рівень запасу фінансової стійкості визначає

захищеність кредиторів і постачальників від можливої несплати підприємством коштів за рахунками.

Запас фінансової стійкості є важливим показником динамічної та перспективної діяльності підприємства. По суті – це критична точка, яка визначає кризовий обсяг виробництва. Запас фінансової стійкості підприємства визначається різницею між обсягом випуску продукції за фактом і обсягом випуску в безбиткової точці. Зазвичай вираховується відсоток запасу стійкості по відношенню до фактичного обсягу продукції, що випускається.

Поріг рентабельності діяльності підприємства визначається аналітичним і графічним способами. Для розрахунку порогу рентабельності підприємства попередньо потрібно провести групування сумарних операційних витрат на фіксовані та змінні. Спочатку необхідно за даними форми №2 визначити сумарні операційні витрати підприємства. В 2017 році вони становлять 52094 тис. грн., у 2018 – 72446 тис. грн., а у 2019 – 80369 тис. грн.

За допомогою таблиці 3.1 розподілимо їх за елементами.

Таблиця 3.1

Розподіл операційних витрат СТОВ «Благовість» за елементами

№ з/п	Стаття витрат	Витрати на виготовлену продукцію (тис.грн.)			%	Витрати на реалізовану продукцію (тис.грн.)		
		2017	2018	2019		2017	2018	2019
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Матеріальні витрати	47829	57337	66588	61,5	32061	44587	49463
2	Зарплата персоналу	8682	11050	12657	11,7	6094	8475	9402
3	Відрахування на соціальні	1911	2425	2784	2,6	1340	1864	2068
4	Амортизація	2060	2667	4044	3,7	1947	2708	3004
5	Інші витрати	2060	23422	22121	20,4	10651	14812	16432
6	Разом	8108	96901	108194	100	52094	72446	80369

Таким чином на підприємстві СТОВ «Благовість» основну частку серед витрат становлять матеріальні витрати. Ще велика частка припадає на інші витрати, найменша частка припадає на таку статтю витрат, як відрахування на соціальні заходи.

З урахуванням структури елементів таблиці 3.1 склад фіксованих і змінних витрат підприємства має такий вигляд (табл. 3.2):

Таблиця 3.2

Обсяги та структура фіксованих і змінних витрат СТОВ «Благовість», тис.грн.

Фіксовані витрати	Значення			Змінні витрати	Значення		
	2017	2018	2019		2017	2018	2019
1.Амортизація	1947	2708	3004	1.Матеріальні затрати	32061	44587	49463
2.Зарплата управлінського персоналу 30%	1828,2	2542,5	2820,6	2.Зарплата виробничого персоналу 70%	4265,8	5932,5	6581,4
3.Відрахування на соціальні заходи управлінського персоналу 30%	402	559,2	620,4	3.Відрахування на соціальні заходи виробничого персоналу 70%	938	1304,8	1447,6
4.Інші фіксовані витрати 70%	7455,7	10368,4	11502,4	4.Інші змінні витрати 30%	3195,3	4443,6	4929,6
Разом-фіксовані витрати	11632,9	16178,1	17947,4	Разом- змінні витрати	40460,1	56267,9	62421,6

Після групування витрат на фіксовані і змінні формуємо базову таблицю показників операційної діяльності підприємства у вигляді таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Базовий рівень показників операційної діяльності СТОВ «Благовість», тис.грн.

№	Найменування показників	Значення, тис.грн.		
		2017	2018	2019
1	Сумарні операційні доходи	81663	94263	106785
2	Змінні витрати	40460,1	56267,9	62421,6
3	Валова маржа (маржинальний дохід) (р.1-р.2)	41202,9	37995,1	44363,4
4	Фіксовані (постійні) витрати	11632,9	16178,1	17947,4
5	Прибуток від операційної діяльності (р.3-р.4)	29570	21817	26416

Використовуючи дані таблиці 3.3, виконаємо розрахунки порогу рентабельності, запасу фінансової стійкості, операційного важеля. Дані занесемо до таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Показники фінансової стійкості СТОВ «Благовість» за 2017-2019 рр.

Показник	Позначення	Значення		
		2017	2018	2019
Питома вага валової маржі	ПВВМ	0,50	0,47	0,42
Поріг рентабельності	Qp	23056,08	34771,65	43200,32
Запас фінансової стійкості	ЗФС	58606,92	59491,35	63584,68
Запас фінансової стійкості, %	ЗФС%	71,77	63,11	59,54
Операційний важіль	ОВ	1,39	1,37	1,68

На рисунку 3.1. зобразимо динаміку зміни показників СТОВ «Благовість» за 2017-2019 рр.

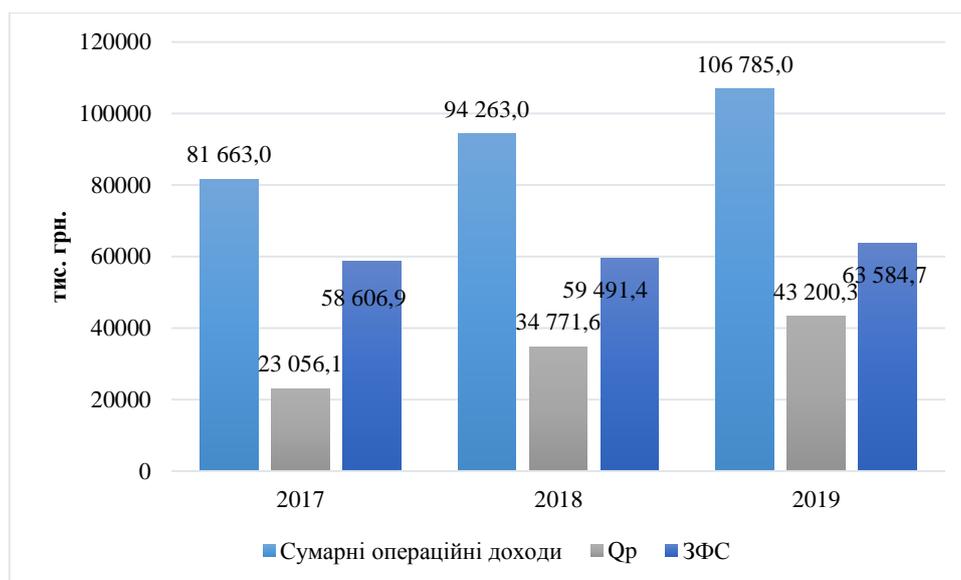

Рис. 3.1. Динаміка зміни показників СТОВ «Благовість» за 2017-2019 рр.

Отже, за проведеними вище розрахунками, можна сказати, що СТОВ «Благовість» має отримувати випуск продукції у 2019 році на суму 106785 тис. грн. операційного доходу для покриття власних витрат. Даний показник найменше значення мав у 2017 році.

Запас фінансової стійкості в останньому році дослідження має найменше значення, що у відсотковому значенні дорівнює 59,54%. Це означає, що

підприємство здатне витримати 60% зниження обсягів виробництва і реалізації продукції, залишаючись не збитковим. Тобто підприємство має достатній рівень фінансової стійкості. Операційний важіль становить 1,68.

Чим вищий поріг рентабельності, тим складніше його перевищити. З низькою межею рентабельності легше переносити зменшення попиту, відмовитись від завищеної ціни реалізації.

Зниження межі рентабельності можна досягти збільшивши маржинальний прибуток або скоротивши постійні витрати. Ідеальними умовами для підприємства є поєднання низьких постійних витрат з високим маржинальним прибутком. Тому необхідно знаходити вдалий компроміс між постійними та змінними витратами.

Основними шляхами підвищення фінансової стійкості підприємства є:

- підвищення ефективності використання основних фондів підприємства;
- підвищення інтенсивності використання оборотних активів підприємства;
- підвищення продуктивності праці;
- подальше збільшення обсягів реалізації товарів;
- зниження матеріальних операційних витрат;
- розширення ринку збуту продукції;
- залучення інвестицій.

Операційний важіль характеризує внутрішню структуру валової маржі, тобто співвідношення її складових – операційного прибутку і фіксованих витрат:

$$OB = \frac{BM}{OP} = \frac{OP + F}{OP} = 1 + \frac{F}{OP}. \quad (3.1)$$

Збільшення обсягів фіксованих витрат у структурі валової маржі призводить до зростання значень операційного важеля, а відповідно і до підвищення рівня підприємницького ризику діяльності підприємств. Сила

впливу операційного важеля на фінансові результати діяльності підприємств визначається такою залежністю показників:

$$\Delta t_n \% = OB \cdot \Delta t_p \% , \quad (3.2)$$

де $\Delta t_n\%$ – процентне зростання операційного прибутку підприємства;

$\Delta t_p\%$ – процентне збільшення операційних доходів підприємства від реалізації продукції.

Сила впливу операційного важеля проявляється в наступному. На кожен процент зміни операційних доходів підприємства (підвищення чи падіння) операційний прибуток буде зростати або знижуватися пропорційно величині операційного важеля.

Проводимо дослідження на основі базового року. Наприклад, у першій ситуації, при зростанні обсягів операційної діяльності в плановому періоді на 5%, операційний прибуток підвищиться на 8,4%.

Розрахунки заносимо до таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Прямий розрахунок показників операційної діяльності підприємства при її зростанні у плановому періоді на 5%

№ з/п	Показник	Розрахунок	Значення, тис.грн.
1	Сумарні операційні доходи	106785*1,05	112124,25
2	Змінні витрати	62421,6*1,05	65542,68
3	Валова маржа	р.1- р.2	46581,57
4	Фіксовані витрати	-	17947,4
5	Прибуток від операц. діяльності	р.3 - р.4	28634,17

За прямим розрахунком приріст операційного прибутку дорівнює 8,4%.

У другій ситуації, при зниженні обсягів реалізації продукції на 3,5%, темпи падіння прибутку будуть -5,88%.

Отриманий результат необхідно перевірити методом прямих розрахунків із використанням показників і залежностей, наведених у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Прямий розрахунок показників операційної діяльності підприємства при її падінні у плановому періоді на 3,5%

№ з/п	Показник	Розрахунок	Значення, тис.грн.
1	Сумарні операційні доходи	106785*0,965	103047,53
2	Змінні витрати	62421,6*0,965	60236,84
3	Валова маржа	р.1- р.2	42810,69
4	Фіксовані витрати	-	17947,4
5	Прибуток від операційної діяльності	р.3 - р.4	24863,29

Отже, слід відмітити, що при зниженні обсягів реалізації продукції на 3,5 %, темп падіння прибутку становить 5,88%, і відповідно планова величина прибутку складає 24863,29 тис. грн., тобто на 1552,71 тис. грн. менше, ніж у базовий операційний прибуток.

Підсумовуючи проведені вище розрахунки, можна сказати, чим вища величина операційного важеля, тим вище показники зростання або падіння операційного прибутку в плановому періоді. При зростанні величини операційного важеля (за рахунок збільшення витрат на технічну базу та управління) на підприємстві необхідно забезпечувати випереджальне зростання обсягів виробництва і реалізації продукції. За таких умов підприємство буде отримувати високі рівні прибутку. У випадку, коли знижується операційний важель, на підприємстві знижуються обсяги виробництва і реалізації продукції, обсяги і темпи операційного прибутку будуть зменшуватись з високою інтенсивністю.

Таким чином, можна сказати, що при збільшенні обсягу операційної діяльності на 5% операційний прибуток зросте на 2218,17 тис. грн. Але якщо розглядати другий варіант при якому обсяг операційної діяльності зменшиться

на 3,5%, то бачимо, що операційний прибуток підприємства зменшився на 1552,71 тис. грн., тобто можна сказати, що обсяг операційного прибутку зменшується більшими темпами, ніж обсяг операційної діяльності.

Оскільки величина операційного важеля СТОВ «Благовість» становить 1,68 то рівень підприємницького ризику виробничо-комерційної діяльності є низьким. А тип виробничо-комерційної діяльності підприємства малоризиковий та консервативний.

3.2. Резерви зростання фінансової стійкості СТОВ «Благовість»

Досліджуємо резерви зростання фінансової стійкості на основі впливу рівня прибутковості вирощення окремих груп продукції на фінансові результати операційної діяльності СТОВ «Благовість».

Операційна діяльність – це основна діяльність підприємства, пов'язана з виробництвом та реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечує основну частку його доходу, а також інші види діяльності, які не підпадають під категорію інвестиційної чи фінансової діяльності. До типових прикладів руху коштів у рамках операційної діяльності належать такі: грошові надходження від продажу товарів, робіт, послуг; грошові виплати постачальникам за товари і послуги; грошові виплати з оплати праці; сплата податків.

Операційна діяльність підприємства, як правило, пов'язана з випуском і реалізацією декількох номенклатурних груп продукції. Ці групи продукції мають індивідуальні характеристики витрат, обсягів збуту та рівня прибутковості.

При проведенні поглибленого аналізу процесів формування операційного прибутку підприємства виникає необхідність визначення впливу окремих номенклатурних груп продукції на рівень фінансових результатів підприємства в цілому. Такий аналіз доцільно проводити за раніше визначеною схемою з розрахунками по кожній групі продукції порогу

рентабельності, запасу фінансової стійкості, обсягів операційного прибутку чи збитку.

Розрахунки названих показників здійснюємо за звітний 2019 рік в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

Аналіз впливу груп продукції на рівень фінансових результатів операційної діяльності СТОВ «Благовість»

№ з/п	Найменування показників	Один. вимірювання	Найменування групи продукції			Уцілому по підприємству
			Ячмінь	Соняшник	Кукурудза	
1	2	3	4	5	6	7
1	Сумарні операційні доходи	Тис.грн.	11432,82 ^{0.14}	24498,9 ^{0.3}	45731,28 ^{0.56}	106785 ¹
2	Змінні витрати	Тис.грн.	8574,61 ^{0.75}	5755,23 ^{0.25}	25152,20 ^{0.55}	39482,04 ^{0.48}
3	Валова маржа	Тис.грн.	2858,21 ^{0.25}	18743,67 ^{0.75}	20579,08 ^{0.45}	42180,96 ^{0.52}
4	Фіксовані витрати	Тис.грн.	3152,99	3783,59	5675,38	12611,96
5	Операційний прибуток (збиток)	Тис.грн.	-294,78	14960,08	14903,7	29569
6	Питома вага валової маржі	-	0,25	0,75	0,45	0,52
7	Поріг рентабельності	Тис.грн.	12611,96	5044,79	12611,95	24253,77
8	Запас фінансової стійкості абсолютний	Тис.грн.	-1179,14	19454,11	33119,33	57409,23
9	Запас фінансової стійкості у відсотках	%	-10,31	79,44	72,42	70,30

Отже, за результатами розрахунків виявилось, що перша група продукції є збитковою для СТОВ «Благовість». Отже, сумарні операційні доходи складають 14%, тобто 11432,82 тис. грн. Змінні витрати складають 0,75% сукупних операційних доходів і становлять 8574,1 тис. грн. Валова маржа становить 2858,21 тис. грн., тобто 0,25% у структурі сукупних операційних доходів. Таким чином отримали операційний збиток у розмірі 294,78 тис. грн. При питомій валовій маржі 0,25 поріг рентабельності складає 12611,96 тис.

грн., а запас фінансової стійкості -1179,14 тис. грн., що у відсотковому значенні становить 10,31% (рис 3.2).

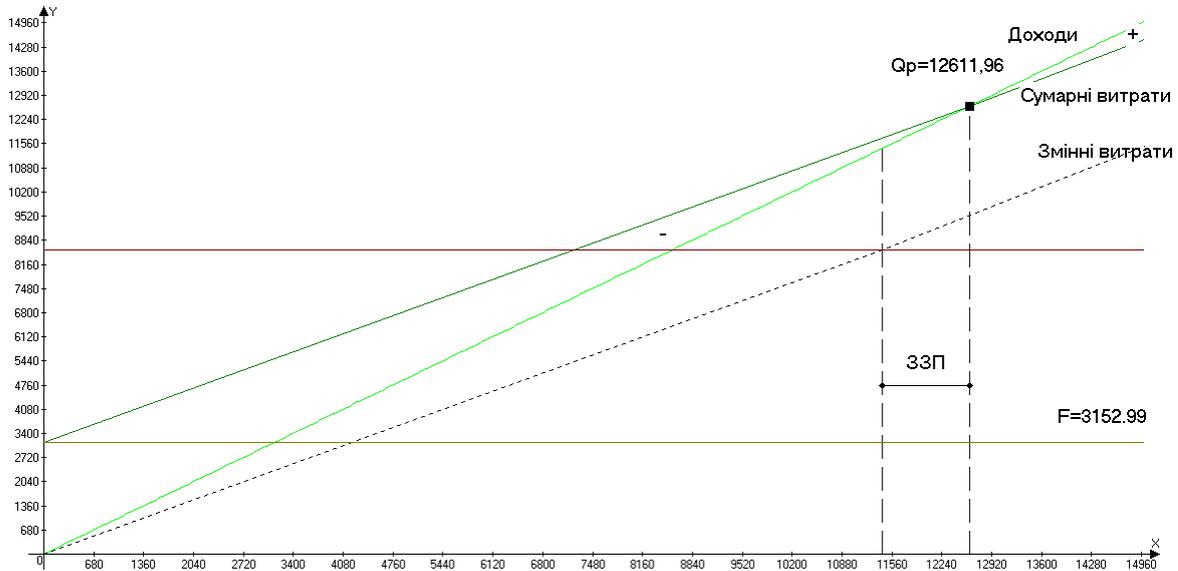

Рис. 3.2. Графічна інтерпретація збиткової продукції СТОВ «Благовість» (X – доходи, Y – витрати, тис. грн)

Тому, підприємству доцільно було б зняти з виробництва збиткову групу продукції (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Визначення планових результатів операційної діяльності підприємства у результаті проведення господарських заходів з управління номенклатурою виробництва і збуту продукції

№ з/п	Найменування показників	Один. вимірювання	Найменування групи продукції		Уцілому по підприємству
			Соняшник	Кукурудза	
1	2	3	4	5	6
1	Сумарні операційні доходи	Тис.грн.	32665,2 ^{0,4}	48997,8 ^{0,6}	106785 ¹
2	Змінні витрати	Тис.грн.	8166,30 ^{0,25}	26948,79 ^{0,55}	35115,09 ^{0,43}
3	Валова маржа	Тис.грн.	24498,90 ^{0,75}	22049,01 ^{0,45}	46547,91 ^{0,57}
4	Фіксовані витрати	Тис.грн.	5044,78	7567,18	12611,96
5	Операційний прибуток (збиток)	Тис.грн.	19454,12	14481,83	33935,95
6	Питома вага валової маржі	-	0,75	0,45	0,57
7	Поріг рентабельності	Тис.грн.	6726,37	16815,96	22126,25

Продовження табл. 3.8

1	2	3	4	5	6
8	Запас фінансової стійкості	Тис.грн.	25938,83	32181,84	59536,75
9	Запас фінансової стійкості у відсотках	%	79,41	65,68	72,91

Графічна інтерпретація змін після проведення цих заходів відображена на рис. 3.3.

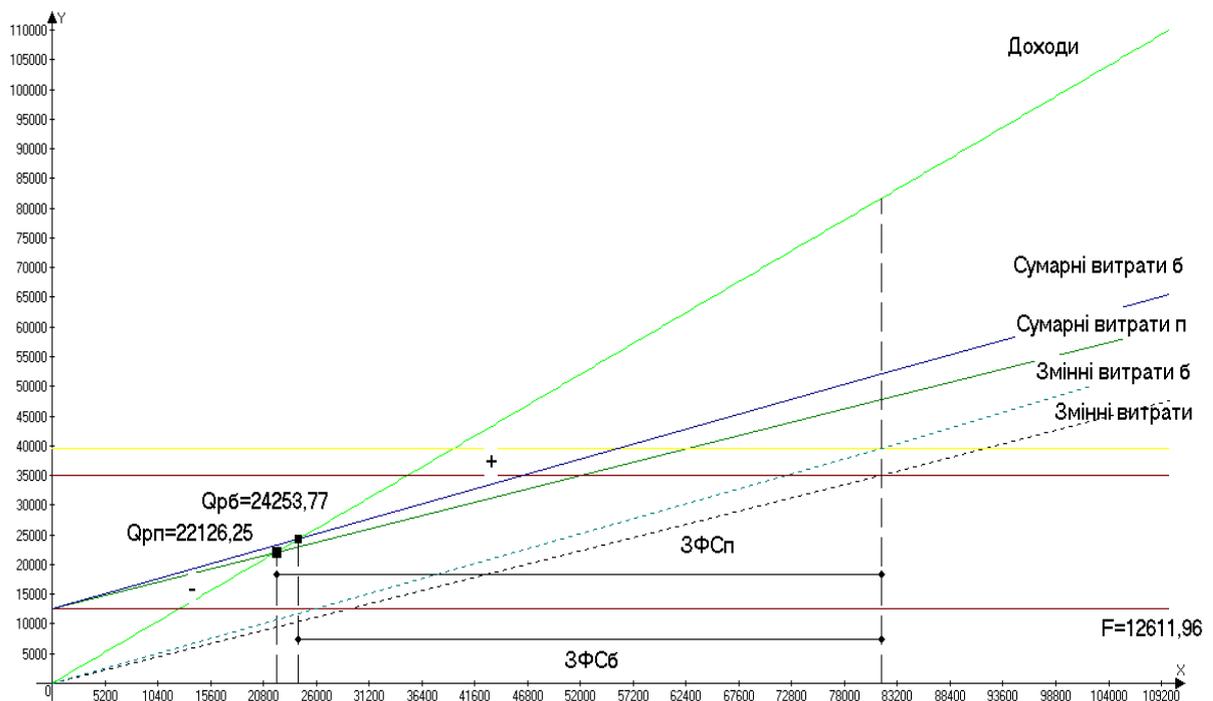

Рис. 3.3. Графічна інтерпретація порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості після проведених управлінських рішень СТОВ «Благовість» (X – доходи, Y – витрати, тис. грн)

За результатами розрахунків можемо зробити наступні висновки:

Після зняття збиткової групи продукції, підприємство отримало операційний прибуток у сумі 33935,95 тис. грн., а значить він збільшився на 4366,95 тис.грн.

В результаті зняття з виробництва збиткової групи продукції з одночасним збереженням обсягів реалізації на досягнутому рівні за рахунок

зростання виробництва по прибуткових групах продукції спостерігається покращення і інших фінансових результатів. Зокрема, збільшилася валова маржа.

Отже, розрахувавши вище згадані показники, можна висновувати, що вони знаходяться на нормальному рівні і наше підприємство функціонує на достатньому рівні, так як має високий запас фінансової стійкості 59536,75 тис.грн., а у відносному вираженні становить 72,91%. Операційний прибуток становить 33935,95 тис.грн. Величина маржинального доходу показує внесок підприємства в покриття постійних витрат і одержання прибутку він становить 46547,91 тис.грн. Точка беззбитковості становить 22126,25 тис.грн., вона дуже важлива тим, що дозволяє одержати оцінку обсягів виробництва і реалізації продукції, виходячи з вимог забезпечення стабільного фінансового стану.

За результатами проведеного аналізу виявлено, що рівень ефективності фінансової діяльності суб'єкта підприємництва є високим. Як правило, це пов'язано з недостатніми обсягами доходів від реалізації продукції (низький рівень ділової активності) і високим рівнем операційних витрат, зокрема змінних витрат у розрахунку на 1 грн. доходів підприємства. Дану закономірність можна побачити з аналізу номенклатурних груп продукції. Як показує аналіз, у номенклатурі продукції, що випускається і реалізується підприємством, є збиткові групи. Основною причиною збитковості цих груп є її високі операційні витрати, які перевищують ціну реалізації продукції. Глибинними причинами такого стану є недостатній технічний рівень виробництва.

В умовах конкурентного середовища актуальності набуває оптимізація збутової політики сільськогосподарських підприємств. Для оптимізації обсягів дебіторської заборгованості потрібно вибрати найбільш доцільні строки платежів та форми розрахунків із споживачами (попередня оплата, з відстрочкою платежу, за фактом відвантаження продукції) [5, с. 134]. Незважаючи на значні обсяги дебіторської заборгованості, на нашу думку, доцільним є надання відстрочки платежу споживачам, адже за рахунок цього

збільшується обсяг реалізації, а разом з тим і прибуток (для стимулювання збуту в умовах високої конкуренції). З іншого боку, в цьому випадку є ризик виникнення додаткових витрат по залученню короткострокових банківських кредитів для компенсації дебіторської заборгованості.

Важливим напрямом зміцнення фінансового стану є його прогнозування, оскільки, щоб грамотно керувати виробництвом, активно впливати на формування показників господарської і фінансової діяльності, необхідно постійно використовувати дані про його стан, а також зміни, які в ньому відбуваються. Фінансовий стан підприємства не може бути стійким, якщо воно не отримує прибутку у розмірах, що забезпечують необхідний приріст фінансових ресурсів, спрямованих на зміцнення матеріально-технічної бази підприємства та їх соціальної сфери.

Основним напрямом забезпечення досягнення точки фінансової рівноваги підприємством є скорочення обсягу споживання фінансових ресурсів. Неефективність використання фінансових ресурсів призводить до низької платоспроможності підприємства і, як наслідок, до можливих перебоїв у постачанні, виробництві та реалізації продукції; до невиконання плану прибутку, зниження рентабельності підприємства, до загрози економічних санкцій. Як наслідок, маємо результат, що майже кожне друге підприємство у галузі сільського господарства збиткове і причини цього явища різні. Проте попередити такі негативні наслідки можна. Для цього потрібно систематично й глибоко оцінювати фінансовий стан підприємства з використанням різних методів та прийомів аналізу.

Таким чином, підсумовуючи сказане, можна виділити основні напрямки покращення фінансового стану вітчизняних підприємств:

- зниження собівартості продукції (робіт, послуг);
- пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке забезпечує рентабельність власного капіталу;

- підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства;-оптимізація збутової політики, розширення ринків збуту;
- збільшення грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства.

Перелік заходів із покращення фінансового стану є індивідуальним для кожного з підприємств та залежить від сфери господарювання, видів продукції, кон'юнктури ринку, регіональної інфраструктури, системи управління підприємством, структури витрат на виробництво та управління, техніко-технологічних особливостей та інших факторів

Отже, оцінивши фінансову стійкість підприємства можемо зробити висновок, що СТОВ «Благовість» є стабільним підприємством. На протязі своєї діяльності рекомендує себе як організація з високим запасом фінансової стійкості. Позитивний вплив на ще більше покращення даного показника може надати: посилення роботи зі стягнення дебіторської заборгованості, в результаті якої відбувається підвищення частки грошових коштів, прискорення оборотності оборотних коштів, зростання забезпеченості власними оборотними засобами; прискорення оборотності дебіторської заборгованості і як наслідок більш ритмічні надходження коштів від дебіторів, збільшення «запасу міцності» за показниками платоспроможності тощо. Отож, для підвищення фінансової стійкості підприємству необхідно вишукувати резерви по збільшенню темпів нагромадження власних джерел, забезпеченню матеріальних оборотних засобів власними джерелами. Крім того, необхідно знаходити найбільш оптимальне співвідношення фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперебійний процес виробництва та реалізації продукції, а також витрати по його розширенню та оновленню.

ВИСНОВКИ

В ході виконання випускної роботи бакалавра та проведених досліджень можна зробити наступні висновки.

Проведене дослідження щодо сутності фінансової стійкості підприємства показало, що на сьогодні не існує єдиного підходу щодо змісту даної категорії. На нашу думку, поняття «фінансова стійкість підприємства» може трактуватися у вузькому сенсі як характеристика фінансового стану підприємства, що відображає його успішне функціонування; і в широкому - як здатність зберігати рівновагу активів і пасивів шляхом формування структури капіталу, що дозволяє фінансувати зобов'язання, здійснювати інвестиційні проекти в умовах дії внутрішніх і зовнішніх факторів.

Охарактеризовано фактори фінансової стійкості підприємства, відповідно до чого виявлені не керовані підприємством зовнішні фактори (інфляція, коливання валютних курсів, податкова система, політика держави, місткість ринку, конкурентне середовище в галузі, попит на продукцію, економічна стабільність), частково керовані (вимоги кредиторів, банкрутство боржників, промислова політика регіону) і керовані внутрішні фактори (структура активів і капіталу, ціна капіталу, рівень використання основних засобів, інвестиції, конкурентоспроможність продукції, зовнішньоекономічна діяльність, питома вага дебіторської та кредиторської заборгованості, величина і структура витрат підприємства, рівень запасів і готової продукції, збалансованість грошових потоків, політика управління оборотними активами).

Досліджено порядок оцінювання фінансової стійкості підприємства. На основі чого було визначено три основних етапи оцінки: оцінювання фінансової стійкості, оцінювання запасу фінансової стійкості та визначення порогу фінансової стійкості.

Охарактеризовано фінансово-господарську діяльність СТОВ «Благовість». Головним напрямком якої є вирощення зернових та технічних культур. Проаналізовано прибутковість та рентабельність підприємства. Протягом досліджуваного періоду спостерігається зростання прибутку. Така тенденція в свою чергу говорить про стабільну діяльність підприємства. Розрахувавши показник рентабельності активів варто відзначити, що на одну гривню активів у 2017 році припадає 0,49 гривні чистого прибутку. Ефективність управління підприємством у цьому році є достатньою. У 2018 році показник рентабельності активів склав 0,19 грн, що є достатнім. У 2019 році на 1 гривню активів припадало 0,18 гривень чистого прибутку.

Проаналізовано ділову активність, ліквідність та платоспроможність СТОВ «Благовість». Коефіцієнти зазнають коливання порівняно з кожним роком і не завжди в кращу сторону. Певне зміцнення фінансової стійкості відбувалось на фоні негативної динаміки активів, що свідчить про зменшення зобов'язань підприємства.

Протягом 2017, 2018 та 2019 років відбувається зростання виробничих запасів, сформованих за рахунок залучених коштів, а також дебіторська заборгованість. Наявний платіжний надлишок по цих групах теоретично можна спрямувати на покриття нестачі коштів для найбільш строкових зобов'язань. Отже, баланс СТОВ «Благовість» є досить ліквідним.

Протягом 2019 року спостерігається покращення значень основних показників ліквідності. Однак в 2018 році позитивна тенденція розвитку діяльності підприємства в розрізі ліквідності була дещо гіршою, відбулося зменшення значень основних показників ліквідності активів підприємства, що призводить до незначного зниження фінансової стійкості підприємства

Оцінюючи платоспроможність СТОВ «Благовість» за 2017-2019 рр. можна визначити, що воно є платоспроможним, оскільки підприємство має залишок на розрахунковому рахунку, не має простроченої заборгованості та заборгованості, що потребує негайного погашення.

Проведена оцінка фінансової стійкості підприємства. За результатами розрахунків типу фінансової стійкості відзначаємо, що підприємство СТОВ «Благовість» характеризується абсолютною фінансовою стійкістю у 2017-2019 роках, коли загальних коштів підприємства вистачає для покриття власних запасів. Загальна величина запасів на підприємстві на 2017 рік становить 49998 тис. грн., на 2018 рік їх сума збільшилась до 59320 тис. грн., на 2019 вони становлять 56087 тис. грн. Натомість на підприємстві на 2017 - 2019 рік достатньо наявних власних коштів. Так, на 2017 рік їх сума становить 58057 тис. грн., на 2018 – 66141 тис. грн., а на 2019 – 78807 тис. грн. Власні та довгострокові позикові кошти також з кожним роком мають тенденцію до зростання.

Визначено запас фінансової стійкості підприємства. Запас фінансової стійкості в останньому році дослідження має найменше значення, що у відсотковому значенні дорівнює 59,54%. Це означає, що підприємство здатне витримати 60% зниження обсягів виробництва і реалізації продукції, залишаючись не збитковим. Тобто підприємство має достатній рівень фінансової стійкості. Операційний важіль становить 1,68.

Запропоновано шляхи для збільшення резервів зростання фінансової стійкості СТОВ «Благовість». За результатами проведеного аналізу виявлено, що рівень ефективності фінансової діяльності суб'єкта підприємництва є невисоким. Це пов'язано з недостатніми обсягами доходів від реалізації продукції (низький рівень ділової активності) і високим рівнем операційних витрат, зокрема змінних витрат у розрахунку на 1 грн. доходів підприємства. Дану закономірність можна побачити з аналізу номенклатурних груп продукції. Як показує аналіз, у номенклатурі продукції, що випускається і реалізується підприємством, є збиткові групи. Основною причиною збитковості цих груп є її високі операційні витрати, які перевищують ціну реалізації продукції. Глибинними причинами такого стану є недостатній технічний рівень виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Русіна Ю. О. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та фактори, що на неї впливають / Ю. О. Русіна, Ю. В. Полозук // *International scientific journal*. – 2015. – № 2. – С. 91–94.
2. Ліготенко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій : монографія / Л.О. Ліготенко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 580 с.
3. Селезньова Н.Н., Ионова Ф.А. Финансовый анализ. – М., 2001; *Фінансовий менеджмент* / За ред. Г.Г. Кірейцева. – К., 2002.
4. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз. Підручник / Ю. С. Цал-Цалко – Київ: Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.
5. Макарьева В. И. Анализ хозяйственной деятельности организации / В. И. Макарьева, Л. В. Андреева. – Москва: Финансы и статистика, 2004. – 262 с.
6. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: підручник / О.С. Філімоненков, Д. І. Дема. – Київ: Алерта, 2009. – 496 с.
7. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: підручник / А.М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк. – 5-те вид. перероб. та допов. – Київ: КНЕУ, 2005. – 286 с.
8. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: учеб. пособие / Г. В. Савицкая. – 7-е изд., испр. – Минск: Новое знание, 2013. – 704 с.
9. Абрютина М.С. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия / М. С. Абрютина, А. В. Грачев. – 3-е изд., доп.и перераб. – Москва: Дело и Сервис, 2001. – 172 с.
10. Бочаров В. В. Финансовый анализ : учеб. пособие / В. В. Бочаров. – Санкт-Петербург: Питер, 2009. – 240 с.

11. Базилінська О. Я. Фінансова стійкість у системі стратегічного управління підприємством / О. Я. Базилінська, О. І. Панченко // Проблеми економіки. – 2019. – № 1. – С. 89–94.
12. Шеремет А. Д. Финансы предприятий / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин. – Москва: ИНФРА–М, 2004. – 343 с.
13. Сосновська О. О. Механізм оцінки фінансової стійкості підприємств / О. О. Сосновська // Економіка: теорія та практика. – 2015. – № 2. – С. 60–66.
14. Філонич О. М. Управління фінансовою стійкістю підприємства / О. М. Філонич, Я. О. Дряпак // Економіка і регіон. – 2012. – № 1. – С. 199–202.
15. Коваленко О. Ю. Напрями поліпшення фінансового стану підприємств в ринкових умовах / О. Ю. Коваленко // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия: «Экономика и управление». – 2011. – № 2. – С. 70–76.
16. Рудницька О. М. Шляхи покращення фінансового стану українських підприємств / О. М. Рудницька, Я. Р. Біленська / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Logistyka/2009_649/19.pdf5.
17. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств / М. Я. Коробов. – Київ: Знання, 2000. – 378 с.
18. Масленніков Є. І. Механізм управління фінансовою стійкістю промислового підприємства [Електронний ресурс] / Є. І. Масленніков. // Ефективна економіка. – 2015. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_1_47.
19. Артеменко В. Г. Финансовый анализ: учеб. пособие / В. Г. Артеменко, М. В. Беллендир. – 2-е изд. перераб. и доп. – Москва: Изд-во «Дело и Сервис», 2012. – 365с.
20. Ковалёв В. В. Финансовый анализ: методы и процедуры / В. В. Ковалёв. – Москва: Финансы и статистика, 2007. – 560 с.

21. Друри К. Производственный и управленческий учет: учеб. пособ. / К. Друри. – Москва: ЮНИТИ, 2010. – 476 с.
22. Базілінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: Навчально-методичний посібник / О. Я. Базілінська. – Київ: 2009. – 328 с.
23. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: навч. посібник / К. В. Ізмайлова. – Київ: МАУП, 2009. – 152 с.
24. Пріснякова В.Ф. Порівняння фінансово-економічної стійкості ринкової і планової економіки / В.Ф. Пріснякова // Фінанси України. – 2006. – № 10. – С. 49–54.
25. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / І. О. Бланк. – Київ: Ельга, 2008. – 724 с.
26. Абрамова І. М. Особливості методологічного апарату дослідження фінансової стійкості підприємства / І. М. Абрамова, І. О. Пенська // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. – 2016. – № 1. – С. 163–168.
27. Бірбіренко С. С. Теоретико-методологічні аспекти формування фінансової стійкості підприємства / С. С. Бірбіренко, К. О. Малород // Бізнес Інформ. – 2018. – № 11. – С. 291–295.
28. Лахтіонова Л.А. Економічні категорії «фінансова рівновага», «фінансова стабільність» та «фінансова стійкість» в сучасному фінансовому аналізі підприємницької діяльності / Л. А. Лахтіонова // Вісник Національного університету водного господарства: секція «Економіка». – 2009. – Вип. 4 (48). – Ч. 1. – С. 230–243.
29. Грицай К. В. Шляхи підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю підприємства / К. В. Грицай, Т. П. Гудзь // Актуальні питання розвитку економіки, харчових технологій та товарознавства : тези доповідей XLII Міжнародної наукової студентської конференції за підсумками науково-дослідних робіт студентів за 2018 рік (м. Полтава, 26–27 березня 2019 р.) : у 2 ч. – Полтава : ПУЕТ, 2019. – Ч. 2. – 358 с.

30. Верзун А. О. Теоретичні підходи до формування та забезпечення фінансової стійкості підприємств [Електронний ресурс] / А. О. Верзун // Агросвіт. – 2013. – №15. – Режим доступу: http://www.agrosvit.info/pdf/15_2013/12.pdf.

31. Другова О. С. Теоретичні аспекти формування фінансової стійкості підприємства / О. С. Другова, В. А. Фень // Причорноморські економічні студії. – 2018. – Вип. 34. – С. 138–142.

32. Басюк Т. П. Забезпечення фінансової стійкості підприємства в умовах нестабільного економічного середовища / Т. П. Басюк, В. А. Малінов // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – № 6. – С. 79– 81.

33. Теорія фінансової стійкості підприємства: монографія / [М. С. Заюкова, О. В. Мороз, О. О. Мороз, Т. М. Кравченко, І. М. Кулік, Л. В. Мосійчук, І. Б. Паламар]. – Вінниця: УНІВЕРСУМ–Вінниця, 2004. – 155 с.

34. Беялов Т. Е. Управління фінансовою стійкістю підприємства / Т. Е. Беялов, В. В. Калашніков // Формування ринкових відносин в Україні. – 2018. – № 1. – С. 87–93.

35. Борецька Н. П. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства / Н. П. Борецька, К. В. Міщенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 20. – С. 63–66.

36. Бугай В. З. Основні напрями збереження фінансової стійкості підприємства в умовах кризи / В. З. Бугай, Е. О. Резанов // Економічний простір. – 2019. – № 142. – С. 112–122.

37. Давиденко Н. М. Стратегія забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах сучасних викликів та загроз / Н. М. Давиденко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. – 2016. – Вип. 1(1). – С. 350–353.

38. Гура О. Л. Методи оцінки та прогнозування фінансової стійкості підприємства / О. Л. Гура, Е. Д. Туриця // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. – 2018. – Вип. 1. – С. 215–224.

39. Докієнко Л. М. Удосконалення процесу управління фінансовою стійкістю підприємств промисловості як необхідна передумова підвищення їх конкурентоздатності / Л. М. Докієнко // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Зб. наук. праць. – 2004. – Вип. 4 (28). – С. 76–90.

40. Донченко Т. В. Теоретичні основи формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства / Т. В. Донченко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 1. – Т. 1. – С. 23–27.

41. Єлецьких С. Я. Розробка ефективної стратегії управління фінансовою стійкістю підприємства / С. Я. Єлецьких // Научный вестник Донбасской государственной машиностроительной академии. – 2014. – № 3. – С. 209–220.

42. Замкевич Б. М. Оцінювання і прогноз фінансової стійкості підприємства / Б. М. Замкевич // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 6. – С. 127–130.

43. Кизим М. О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: Монографія / М. О. Кизим, В. А. Забродський, В. А. Зінченко, Ю. С. Копчак. – Харків : Вид. дім «ІНЖЕК», 2003. – 144 с.

44. Козлова О. С. Методика оцінки фінансової стійкості підприємства / О. С. Козлова // Молодий вчений. – 2017. – № 10. – С. 914–918. 41.

45. Костирко Л. А. Діагностика фінансово-економічної стійкості підприємства: Монографія / Л. А. Костирко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Харків: Фактор, 2008. – 336 с.

46. Лищенко М. О. Аналіз фінансової стійкості підприємства як елементу забезпечення фінансової стабільності роботи підприємства / М. О. Лищенко // Вісник Черкаського університету. Серія : Економічні науки. – 2018. – № 2. – С. 49–57.

47. Мних Є. В. Економічний аналіз: підруч. / Є. В. Мних. – Київ: Знання, 2011. – 630 с.

48. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / В. О. Подольська, О. В. Яріш. – Київ: Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.
49. Приймак І. І. Стратегічний аналіз фінансової стійкості підприємства / І. І. Приймак // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі. – 2012. – № 3. – С. 55–68.
50. Приймак І. І. Стратегія забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання в економіці України / автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. економ. наук: спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / І. І. Приймак. – Львів, 2007. – 144с.
51. Сметанюк О. А. Фінансова стійкість в системі фінансової безпеки підприємства / О. А. Сметанюк, С. О. Кругляк // Економічний простір. – 2014. – № 85. – С. 187–196.
52. Стришенець О. Аналітичний огляд фінансової стійкості підприємства / О. Стришенець // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2018. – № 3. – С. 58–65.
53. Телишевська Л. І. Засади оцінювання фінансової стійкості підприємства / Л. І. Телишевська, К. І. Хісамієва // Економіка. Фінанси. Право. – 2017. – № 4(2). – С. 18-20.
54. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник / О. О. Терещенко. – Київ: КНЕУ, 2008. – 544с.
55. Урсолова Ю. О. Управління фінансовою стійкістю підприємств у нестабільних ринкових умовах / Ю. О. Урсолова, О. В. Тимошенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2015. – № 3. – С. 143–147.
56. Антипенко Є. Підвищення фінансової стійкості підприємства / Є. Антипенко // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 9. – С. 29-32.
57. Жидяк О. Р. Фінансовий стан та вдосконалення контролю за фінансовими показниками аграрного підприємства / О. Р. Жидяк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znptdau

58. Рябенко Г. М. Шляхи покращення фінансового стану підприємства / Г. М. Рябенко // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. – № 7. – С. 105-108

59. Гмиря В. П. Особливості оцінки фінансової стійкості підприємства в умовах кредитування аграрного виробництва / В. П. Гмиря/ Науковий вісник Полісся. –2017. –№ 1 (9).ч. 2.–С. 151-15

ДОДАТКИ